

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
НАРОДНО СЪБРАНИЕ

Проект

ЗАКОН

за физическите лица и мерките за подкрепа

**Глава първа
ПРАВОСПОСОБНОСТ И ДЕЕСПОСОБНОСТ**

Правоспособност

Чл. 1. Всяко физическо лице от момента на своето раждане придобива способността да бъде носител на права и задължения.

Дееспособност

Чл. 2. С навършване на 18-годишна възраст лицата стават пълнолетни и напълно способни чрез своите действия да придобиват права и да се задължават.

Малолетни

Чл. 3. (1) Лицата, които не са навършили 14-годишна възраст, са малолетни.

(2) Вместо тях и от тяхно име правни действия извършват техните законни представители – родители или настойници, но те могат сами да сключват обикновени дребни сделки за задоволяване на текущите им нужди, когато изпълнението на задълженията се извършва едновременно.

Непълнолетни

Чл. 4. (1) Лицата от 14 години до навършване на 18-годишна възраст са непълнолетни.

(2) Непълнолетните могат сами да сключват обикновени дребни сделки за задоволяване на текущите им нужди и да разполагат с това, което са придобили със своя труд.

(3) В останалите случаи непълнолетните извършват правни действия със съгласието на своите родители или попечители.

**Глава втора
ПОДКРЕПЕНО ВЗЕМАНЕ НА РЕШЕНИЕ**

Раздел първи

Общи разпоредби

Право на подкрепено вземане на решение

Чл. 5. (1) Всяко пълнолетно лице, което в резултат на умствена изостаналост, психична болест или деменция изпитва сериозни затруднения да упражнява самостоятелно правата си при извършване на конкретни правни действия, има право на подкрепено вземане на решение, което се определя по реда на този закон.

(2) Сериозни затруднения са случаите, в които лицето:

1. не разбира информацията, на която се основава решението за извършване на конкретното правно действие, или

2. не оценява характера и последиците на възможните решения за конкретното правно действие, или

3. не може да направи връзка между информацията по т. 1 и оценката по т. 2 в процеса на вземане на конкретно решение.

(3) Не се счита за сериозно затруднение невъзможността на лицето да изразява самостоятелно желанията и предпочитанията си чрез обичайно приетите средства за комуникация, ако то използва подходящи за неговото състояние начини и средства, включително невербални форми на комуникация, визуално представяне и други.

Подкрепено вземане на решение

Чл. 6. (1) Подкрепеното вземане на решения е мярка за подкрепа, при която одобреният от съда подкрепящ, при условията на доверителна връзка, подпомага подкрепяния за изразяване на неговите желания и предпочитания при вземане на решения за извършването на конкретни правни действия.

(2) Подкрепеното вземане на решения винаги се основава на личния избор на подкрепения.

(3) Подкрепеното вземане на решения се прилага само за срока и за правните действия, определени в съдебното решение.

Мерки за подкрепа

Чл. 7. (1) Мерките за подкрепа са:

1. договор за подкрепено вземане на решения, одобрен от съда;

2. съвместно вземане на решения;

3. налагане на ограничение за разпореждане с определено имущество;

4. одобряване на предварителна декларация.

(2) Мерките по ал. 1, т. 2 и 3 се определят само по искане на лицето.

(3) Когато мярката за подкрепа не може да удовлетвори нуждата на подкрепения и не е предложена някоя от другите мерки, както и когато другите предложени мерки също са недостатъчни, съдът може да премине към определяне и на мерки за защита по реда на глава трета.

Цел на мерките за подкрепа

Чл. 8. Мерките за подкрепа са предназначени да улеснят личното упражняване на отделни права от лицето, което търси подкрепа. Подкрепата изключва всяко неправомерно влияние на подкрепящия, както и подмяната на волята на подкрепения с волята на подкрепящия.

Съдържание на мерките за подкрепа

Чл. 9. Мерките за подкрепа се състоят в:

1. разясняване на смисъла на правното действие и неговите последици;
2. подпомагане на подкрепения да разбере другите участващи в извършването на правното действие или засегнатите от него;
3. подпомагане на подкрепения да изрази желанията и предпочитанията си по разбираем за другите начин;
4. оказване на друго съдействие, свързано с извършването на правното действие.

Приложимост на мерките за подкрепа

Чл. 10. (1) Мерки за подкрепа се определят за:

1. сключване на сделки за разпореждане с определени вещи и вземания и за тяхното управление;
2. вземане на решения за лечение;
3. вземане на решения и извършване на процесуални действия в административни и съдебни производства, отнасящи се до разпореждането и управлението на определените вещи и вземания.

(2) С определянето на мерки за подкрепа се прекратяват пълномощията, дадени от лицето по общия ред, освен ако съдът изрично не постанови друго.

Неприложимост на мерките за подкрепа

Чл. 11. (1) Мерки за подкрепа не се определят за:

1. сключване и искане за прекратяване на брак;
2. извършване на завещание;
3. упражняване на правото на сдружаване по Закона за юридическите лица с нестопанска цел;
4. упражняване на репродуктивните права.

(2) Правата по ал. 1 се упражняват самостоятелно след подходящо консултиране на лицето.

(3) При сключване и прекратяване на брак лицето получава подходяща консултация по реда на чл. 7 от Семейния кодекс.

(4) При упражняване на репродуктивни права лицето получава съобразена с възможностите му консултация от един или няколко медицински специалисти с подходяща квалификация, определени от ръководителя на съответното лечебно заведение за извънболнична и/или болнична помощ.

Принципи при определяне на мерките за подкрепа

Чл. 12. (1) Мерките за подкрепа се определят при спазване на следните принципи:

1. необходимост на всяка мярка;
2. зачитане на желанията и предпочитанията на подкрепения;
3. пропорционалност, срочност и гъвкавост;
4. избягване на конфликт на интереси и неправомерно влияние;
5. изчерпателност на мерките за подкрепа спрямо прилагането на защитните мерки по глава трета.

(2) За подкрепящо лице може да бъде избрано само лице, с което подкрепеният има доверителна връзка.

(3) При определяне на защитните мерки по глава трета съдът обсъжда неприложимостта на мерките за подкрепа по глава втора.

Доверителна връзка

Чл. 13. (1) Доверителна е връзката между подкрепящ и подкрепян, която е разпозната от всеки един от тях и има траен характер.

(2) Подкрепян е пълнолетен, който се нуждае от подкрепа и му е определена съответна мярка.

(3) Подкрепящ е пълнолетен, който е приел да оказва подкрепа и е определен да съдейства на подкрепения при извършването на посочените правни действия.

(4) Подкрепящият е длъжен:

1. да предава по най-достововерен начин решението на подкрепения;
2. да действа в изключителен интерес на подкрепения при отчитане на неговите желания и предпочитания.

(5) Доверителната връзка изключва отношения на неправомерно влияние, насилие, злоупотреба от страна на подкрепящия.

Несъвместимост

Чл. 14. (1) Не може да бъде подкрепящ лице:

1. което е осъдено с влязла в сила присъда за умишлено престъпление;

2. което е страна по висящи съдебни производства, в които участва и подкрепеното лице;

3. което ръководи или работи в социална услуга от резидентен тип – по отношение на лицата, които ползват тази услуга;

4. за което е установено виновно неизпълнение на задълженията на подкрепящо лице, включително оказване на неправомерно влияние спрямо подкрепения, като манипулация, насилие или друга злоупотреба на подкрепящия;

5. срещу което е издадена заповед за защита по Закона за защита от домашното насилие.

(2) Мярката за подкрепа се прекратява, ако несъвместимостта настъпи или стане известна след нейното определяне.

(3) Прекратяването по мярката за подкрепа не засяга правните действия, извършени от подкрепения с помощта на подкрепящия преди нейното прекратяване.

Орган по подкрепено вземане на решения

Чл. 15. (1) Орган по подкрепено вземане на решения е кметът на общината по настоящия адрес на подкрепения.

(2) Органът по подкрепено вземане на решения:

1. отбелязва в регистъра на населението лицата, за които са определени мерки за подкрепа и защита, като вписва определената мярка, подкрепящото лице, срока на мярката и съдебното решение;

2. определя и ръководи лицата, организиращи работата на индивидуалните съвети;

3. изготвя доклади за изпълнение на мерките за подкрепа и защитните мерки, когато такива са изискани от съда.

(3) Органът по подкрепено вземане на решения може да поиска определяне на нови мерки за подкрепа при прекратяване на определените поради несъвместимост.

(4) Кметът на общината с писмена заповед може да възложи функциите по ал. 2 и 3 на длъжностно лице от общинската администрация.

Трети лица

Чл. 16. (1) Всеки, на когото е известно, че определено действие се извършва в условията на определени мерки за

подкрепа, е длъжен в рамките на своите възможности или правомощия да предостави:

1. информацията, с която разполага, позволяваща на подкрепяното лице да разбере характера, значението и последиците на извършваното правно действие;

2. достатъчно време за обсъждане между подкрепяния и подкрепящия на естеството и значението на правното действие и на неговите последици.

(2) При извършване на сделки в нотариална форма нотариусът трябва да се увери, че на подкрепяния са предоставени достатъчно информация и достатъчно време за оказване на дължимата подкрепа. При сделки с недвижими имоти нотариусът определя подходящ, но не по-кратък от 1 седмица срок, в който подкрепяният да бъде допълнително консултиран.

(3) При неизпълнение на задълженията по ал. 1 и 2 се дължи обезщетение за вреди.

Раздел втори

Договор за подкрепено вземане на решение и съвместно вземане на решение. Предварителна декларация

Договор за подкрепено вземане на решения

Чл. 17. (1) С договора за подкрепено вземане на решения подкрепящият се задължава безвъзмездно и съобразно желанията и предпочитанията на подкрепяния да го подпомага при самостоятелното извършване на правните действия, посочени в съдебното решение.

(2) Договорът се сключва на основание влязлото в сила съдебно решение за определяне на мярката сключване на договор за подкрепено вземане на решения.

(3) При подаване на искането за определяне на мярката по ал. 2 се представя проект на договор за подкрепено вземане на решения с минимално съдържание съгласно изискванията на закона, който се одобрява от съда.

(4) Ако договорът няма необходимото съдържание или противоречи на закона или добрите нрави, съдът дава указания и определя срок за отстраняване на недостатъците.

(5) Когато съдът е определил различни подкрепящи за извършването на отделни правни действия, подкрепяният сключва договор за подкрепено вземане на решения с всеки подкрепящ поотделно. Не може да има повече от един подкрепящ за едно и също правно действие.

Действие на договора

Чл. 18. Договорът за подкрепено вземане на решения се сключва за срока, определен в съдебното решение. Той поражда действие за страните от одобряването му от съда.

Задължително съдържание на договора

Чл. 19. Договорът за подкрепено вземане на решения трябва да съдържа:

1. страните – подкрепян и подкрепящ;
2. правните действия, за самостоятелното упражняване на които е определена мярката за подкрепа;
3. съдържанието на задълженията за съдействие;
4. срока на действие;
5. фактите и обстоятелствата, които имат значение за оказване на подкрепата.

Права и задължения на подкрепяния и подкрепящия

Чл. 20. (1) Подкрепяният може да иска съдействие и за извършването на правни действия, които не са предмет на договора

(2) Подкрепяният е длъжен да уведомява подкрепящия за своите намерения да вземе решение или да извърши правно действие – предмет на договора.

(3) Подкрепящият е длъжен да изпълнява задълженията си лично, което може да включва:

1. оказване на съдействие чрез обяснение по достъпен начин на необходимата информация за вземане на решението и оказване на съдействие за консултиране със специалисти, среща и комуникация с лица, засегнати от решението, и други лица;

2. оказване на съдействие за получаване в достъпен формат на всякаква информация, консултация и документи, необходими за вземане на решението;

3. помощ при изясняването на желанията и предпочитанията на подкрепяния и при формирането и изразяването на решението;

4. грижа за правилното и точното изпълнение на решенията на подкрепяния;

5. неразгласяване на фактите, станали известни във връзка с изпълнението на задълженията по договора, и съхраняване на получените по този повод документи;

6. уведомяване на лицата, засегнати от правното действие, че то се извършва в условията на подкрепено вземане на решения.

(4) Подкрепящият не може да дава или да отказва съдействие по отношение на сделки, по които той сам е страна или по друг начин се засягат неговите интереси. Тези сделки се извършват с разрешение на съда, постановил мярката.

(5) Всяко трето лице може да поиска подкрепящият да удостовери чрез подписа си, че правното действие е извършено в условията на подкрепено вземане на решения. Подписът на подкрепящото лице не замества подписа на подкрепяния, необходим за извършването на правното действие.

(6) При възникване на сериозен риск от накърняване на имуществени права на подкрепяния или на сериозен риск за здравето и живота му подкрепящият е длъжен да уведоми съда, като поиска определяне на мерки за защита по реда на глава трета.

(7) При прекратяване на доверителната връзка подкрепящият е длъжен да уведоми съда за необходимостта от определяне на друг подкрепящ.

(8) Подкрепяният има право самостоятелно да поиска от съда определянето на мерки за защита, както и определянето на друг подкрепящ.

Прекратяване на договора за подкрепено вземане на решения

Чл. 21. (1) Договорът за подкрепено вземане на решения се прекратява:

1. с изтичане на срока;
2. след извършване на правното действие, за което е сключен, ако предметът на договора е изчерпан;
3. при прекратяване на доверителната връзка;
4. при продължителна невъзможност подкрепящият да изпълнява задълженията си;
5. при отпадане на нуждата от подкрепа за самостоятелно упражняване на правата, за които мярката е определена;
6. с едностранно изявление на подкрепяния;
7. с едностранно изявление на подкрепящия;
8. ако е налице основание за несъвместимост;
9. при смърт на някоя от страните.

(2) В случаите по ал. 1, т. 3, 4 и 5 прекратяването на договора се извършва по съдебен ред.

(3) Подкрепяният има право по всяко време едностранно да прекрати договора за подкрепено вземане на решения, което се одобрява от съда.

(4) Подкрепящият има право едностранно да прекрати договора при неизпълнение на задължението за уведомяване по чл. 20, ал. 2 от страна на подкрепяния. В този случай подкрепящият незабавно уведомява органа за подкрепено вземане на решения и предприема действия за преразглеждане на мярката за подкрепа от съда.

(5) В случай че след прекратяването на договора няма определена от съда друга мярка за подкрепа и подкрепяният все още има нужда от подкрепа, органът по подкрепено вземане на решение може да поиска от съда да определи друга мярка за подкрепа.

Съвместно вземане на решения

Чл. 22. (1) Мярката съвместно вземане на решения може да бъде определена само по искане на подкрепяния, който посочва правните действия, които да се извършват съвместно, и подкрепяния, който е приел да изпълнява тази мярка.

(2) При съвместното вземане на решения правните действия, посочени в съдебното решение, се извършват лично от подкрепяния със съгласието на подкрепящия.

(3) Подкрепящият, при условията на съвместно вземане на решения, оказва подкрепата и дава или отказва съгласието си лично.

(4) Съдът определя условията, при които мярката е приложима, както и предпоставките за прекратяване на действието ѝ.

(5) Подкрепящият не може да дава или да отказва съгласие по отношение на сделки, по които той сам е страна или по друг начин се засягат неговите интереси. Тези сделки се извършват с разрешение на съда, постановил мярката.

Самостоятелно ограничаване при разпореждане с имущество

Чл. 23. Подкрепяният може да поиска по реда на този закон определяне на мярка за ограничаване при разпореждане с определено имущество. В искането си подкрепяният посочва имуществото, разпореждането с което да бъде ограничено.

Предварителна декларация

Чл. 24. (1) Всяко пълнолетно лице има право с предварителна декларация в писмена форма да посочи едно или повече лица, от които съдът да определи негови подкрепящи, които да извършват съответни правни действия от негово име, както и да изрази други свои желаниа и предпочитания, които да бъдат съобразени, в случай че възникне нужда от подкрепа и защита.

(2) Към молбата за одобряване на предварителна декларация молителят представя проекта на декларация, в която посочва:

1. лицето, което е овластено да взема решения вместо декларатора;

2. правните действия, които лицето е овластено да извършва, а ако овластените са повече – кое лице за кои правни действия е овластено;

3. условията, при които декларацията влиза в сила или се прекратява действието ѝ.

(3) В проекта на декларация молителят може да посочи:

1. лица, които не може да бъдат определени за подкрепящи за всички или за отделни правни действия;

2. ограничителни мерки, които според декларатора е допустимо да бъдат определени, за кои правни действия се отнасят мерките и за какъв срок може да се прилагат;

3. специфични обстоятелства, различни от посочените в този закон, които водят до промяна на овластените лица;

4. забрана за предприемане на определени действия, свързани с правата и личността на декларатора;

5. други въпроси, имащи значение за упражняване на правата на декларатора.

(4) Когато съдържанието на декларацията е непълно или противоречи на закона или на добрите нрави, съдът дава указания и срок за отстраняване на недостатъците.

(5) Съдът проверява доколко лицето, съставител на декларацията, изпитва сериозни затруднения по смисъла на този закон в момента на съставянето ѝ. Ако са налице такива затруднения, съдът може да откаже нейното одобрение.

(6) Съдът одобрява декларацията, ако между декларатора и овластените лица е налице доверителна връзка и няма несъвместимост.

(7) Съдът изпраща одобрената декларация на органа за подкрепено вземане на решения.

(8) Съдът може да прекрати действието на декларацията, ако изпълнението ѝ стане напълно или частично невъзможно или възникне несъвместимост.

Действие на предварителната декларация

Чл. 25. (1) Предварителната декларация има действие от влизането в сила на съдебното решение, постановено по реда на раздел трети, с което е установено, че са налице обстоятелствата, посочени в одобрената декларация, пораждащи нужда от подкрепа или защита.

(2) Предварителната декларация може да бъде оттегляна или променена от лицето, което я е направило, с нова декларация, включително в рамките на съдебно производство по този закон. Промените имат действие от влизането в сила на съдебното решение.

(3) Породилата действие предварителна декларация не е пречка деклараторът да сключва самостоятелно сделки извън онези, за които е налице овластяване съгласно предварителната декларация, както и обикновени дребни сделки за задоволяване на текущите му нужди.

(4) В случай че изпълнението на предварителната декларация е напълно или отчасти невъзможно или липсва доверителна връзка между подкрепящ или подкрепян, или е налице несъвместимост, съдът може да прекрати нейното действие, като изрично посочи и мотивира това в съдебното решение.

(5) Подкрепящ по предварителна декларация не може да взема решения за упражняване на правата на декларатора по отношение на сделки, по които той сам е страна или по друг начин се засягат неговите интереси. Тези сделки се извършват с разрешение на съда, постановил мярката.

Отговорност на подкрепящия

Чл. 26. Подкрепящият, действащ в мерки за подкрепа, е длъжен да изпълнява задълженията си добросъвестно в интерес на подкрепяния и съобразно неговите лични предпочитания, като отчита последиците от взетите решения за бъдещето на подкрепения. В противен случай той отговаря за причинените на подкрепения вреди.

Раздел трети

Съдебно производство

Започване на производството

Чл. 27. (1) Мерките за подкрепа се определят от районния съд по настоящия адрес на лицето, нуждаещо се от подкрепа. Когато то няма настоящ адрес, компетентен е районният съд по постоянния му адрес.

(2) Нуждаещият се от подкрепа може да иска определянето на всички възможни мерки за подкрепа.

(3) Определянето на мярка за подкрепа може да искат:

1. роднините на нуждаещия се по права линия;
2. братята и сестрите на нуждаещия се;
3. съпругът на нуждаещия се;
4. близък на нуждаещия се, който има доверителна връзка с него;
5. органът по подкрепено вземане на решения;

6. прокурорът.

(4) Искането на нуждаещия се от подкрепа се разглежда с участието на лицето, с което имат доверителна връзка, и на органа по подкрепено вземане на решения като заинтересовани страни.

(5) Искането от трети лица за определянето на мярка за подкрепа се разглежда с участието на нуждаещия се, лицето, с което имат доверителна връзка, и органа по подкрепено вземане на решения.

(6) В молбата се посочват предпочитаните мерки за подкрепа, за кои правни действия се отнасят те и за постигането на кои цели се иска тяхното определяне.

(7) В производството по ал. 1 участието на прокурора е задължително.

Лични впечатления от страните

Чл. 28. (1) Лицето, нуждаещо се от подкрепа, и неговият близък, с когото имат доверителна връзка, трябва да бъдат изслушани лично. Когато нуждаещият се е в лечебно заведение или здравословното му състояние не позволява да бъде доведен лично в съдебно заседание, съдът е длъжен да придобие непосредствено впечатление за неговото състояние.

(2) Ако след изслушването съдът прецени за необходимо, той взема подходящи привременни мерки.

Разглеждане на искането

Чл. 29. (1) Съдът следи служебно за интереса на нуждаещия се да получи подходяща за състоянието му подкрепа.

(2) Съдът разглежда искането и се произнася след изслушване на страните. Ако това се окаже недостатъчно, съдът изслушва други близки и роднини на лицето, нуждаещо се от подкрепа, и пристъпва към събиране на сведения за неговото състояние от лечебното заведение, в което е настанено, или социалната услуга, която ползва, на други доказателства и изслушване на вещи лица. Съдебното решение не може да се основава само на психиатрична експертиза или на медицинско обсъждане на увреждането.

(3) При определяне на мерките за подкрепа съдът изследва:

1. наличието на умствена изостаналост, психична болест или деменция, поради които лицето изпитва сериозни затруднения да упражнява самостоятелно правата си при извършване на конкретни правни действия;

2. наличието на доверителна връзка;

3. желанията и предпочитанията на нуждаещия се;

4. наличието на конфликт на интереси;

5. наличието на неправомерно влияние спрямо нуждаещия се, в това число манипулация, насилие или друга злоупотреба;

6. наличието на несъвместимост.

(4) След като влезе в сила решението, с което се определят мерки за подкрепа, съдът съобщава за това на органа по подкрепено вземане на решения и на лицата, на които е предоставено за съхранение имущество на подкрепяния.

(5) Нуждаещият се от подкрепа не дължи разноски по делото, но има право на разноски, ако искането бъде отхвърлено.

Решение по искането

Чл. 30. (1) При уважаване на искането съдът се произнася с решение, в което:

1. посочва подкрепяния и подкрепящия;

2. определя мярката за подкрепа и съдържанието на задълженията на подкрепящия;

3. посочва правните действия, за извършването на които е необходима подкрепа, както и имуществото и лицата, на които то е предоставено за съхранение, когато правните действия са за разпореждане и управление с него;

4. разпорежда вписване на решението в книгите, водени от службата по вписванията, когато правните действия, за извършването на които е необходима подкрепа, са за действия на разпореждане и управление с права върху недвижим имот;

5. определя срока на действие на мярката, който не може да бъде по-дълъг от 2 години.

(2) Когато определените мерки са повече, съдът може да определи различни подкрепящи, но за изпълнението на една мярка може да бъде определен само един подкрепящ. Съдът изпраща препис от решението на органа по подкрепено вземане на решения, а в случаите по ал. 1, т. 4 – и на службата по вписванията.

(3) Решението по мерките за подкрепа подлежи на незабавно изпълнение. То подлежи на обжалване по общия ред. Обжалването не спира изпълнението на решението, освен ако въззивният съд не постанови друго.

(4) Не подлежи на обжалване решение, с което изцяло се уважава искането на нуждаещия се от подкрепа.

Преразглеждане, отменяне и заменяне на определените мерки

Чл. 31. (1) Разпоредбите на тази глава се прилагат и за преразглеждане, отменяне и заменяне на определените мерки с други.

(2) Не по-късно от един месец преди изтичането на срока, за който е определена мярката за подкрепа, съдът изисква от страните информация за състоянието на подкрепения, определя подходящ срок за предоставянето ѝ и насрочва делото за ново разглеждане.

(3) Съдът може да изисква информация за състоянието на подкрепения от органа за подкрепено вземане на решения и от подкрепящия по всяко време.

(4) Преразглеждане, отменяне и заменяне на определените мерки с други може да бъде поискано по всяко време от подкрепения, от подкрепящия и от органа по подкрепено вземане на решения.

Приложимост на правилата пред въззивния съд

Чл. 32. Правилата на тази глава се прилагат съответно и за производството пред въззивния съд.

Неприложимост

Чл. 33. В производството по раздел трети не се прилагат правилата на чл. 131, 133, 237, 238 и 272 от Гражданския процесуален кодекс, както и ограниченията на чл. 147 и 266 от Гражданския процесуален кодекс.

Глава трета

МЕРКИ ЗА ЗАЩИТА

Определение

Чл. 34. (1) По отношение на лице, за което могат да бъдат постановени мерки по глава втора, при наличие на опасност за сериозна увреда на здравето или непосредствена и значима загуба на имуществото могат да бъдат определени мерки за защита.

(2) Мярката за защита е временна забрана за извършването на разпореждане или на действие или е избор на вариант за действие, засягащо здравето на лицето или неговото имущество, и може да бъде предприета, когато:

1. са изчерпани всички възможности за определяне на мерки за подкрепа;

2. се налага вземането на неотложно решение, а е налице сериозно противоречие между подкрепян и подкрепящ, което прави невъзможно ефективното прилагане на определената мярка за подкрепа.

(3) Мярката за защита се предприема само за извършване на действия, свързани с:

1. избор на местоживеене;
2. разпореждане с недвижими имоти, с движими вещи и вземания чрез сделка в нотариална форма, с влогове или с ценни книги, депозирани за съхранение;
3. избор на лечение, извън случаите на оказване на медицинска помощ при спешни състояния и случаите по чл. 155 от Закона за здравето.

Производство по определяне на защитни мерки

Чл. 35. Мерките за защита се определят по реда на раздел трети на глава втора от този закон. Правилата на раздел трети на глава втора се прилагат и за неуредените въпроси.

Действия на съда

Чл. 36. (1) Съдът разглежда искането незабавно.

(2) При определянето на мерки за защита съдът изследва:

1. желанията и предпочитанията на нуждаещия се;
2. причините и конкретните обстоятелства, които налагат предприемането на исканата мярка за защита;
3. наличието на изрично изразена воля, включително с предварителна декларация относно възнамеряваното разпореждане или действие;
4. състоянието на нуждаещия се и възможностите му да вземе самостоятелно решението;
5. оказаната подкрепа за вземане на решението преди образуване на съдебното производство;
6. наличието на несъвместимост по отношение на лицата, които се предлага да бъдат включени в индивидуалния съвет.

(3) При тълкуването на желанията и предпочитанията на нуждаещия се съдът обсъжда:

1. неговото видимо поведение и състояние;
2. доколко са предприети всички подходящи усилия, за да може той да вземе решението самостоятелно;
3. обстоятелствата, свързани с поддържащото лечение;
4. неговите минали и настоящи желания, решения, поведение и ценности;
5. мнението на неговите близки.

(4) В производството по ал. 1 участието на прокурора е задължително.

Свикване на индивидуален съвет

Чл. 37. (1) Съдът задължава органа по подкрепено вземане на решения да свика индивидуален съвет за лицето, за което се търси защита, когато установи, че са налице основанията за определяне на мярка за защита.

(2) Съдът се произнася с определение, с което по предложение на органа по подкрепено вземане на решения определя:

1. лицата, които се включват в индивидуалния съвет;
2. срок, в който индивидуалният съвет докладва за предложеното решение;
3. лице от администрацията на органа по подкрепено вземане на решения, което да организира дейността на индивидуалния съвет.

Индивидуален съвет

Чл. 38. (1) За всяко лице, за което е започнало производство по определяне на мярка за защита, се създава индивидуален съвет с определен поименен състав.

(2) В индивидуалния съвет участват:

1. лицето, за което се търси защита, ако това е възможно;
2. негови роднини и близки;
3. представител на общинската администрация, определен от органа по подкрепено вземане на решения;
4. представител на дирекция „Социално подпомагане“, когато защитната мярка е избор на местоживееене;
5. лекуващият лекар, когато защитната мярка е избор на лечение;
6. представител на социалната услуга, в случай че лицето ползва такава.

(3) В съвета по ал. 1 могат да участват чрез свой представител и юридически лица с нестопанска цел, определени за осъществяване на дейност в обществена полза, както и други лица, които познават състоянието на лицето, възможността му да взема решения и неговите желания и предпочитания.

(4) В индивидуалния съвет не могат да участват лица, за които е налице несъвместимост.

(5) Органът по подкрепено вземане на решения свиква среща на индивидуалния съвет в срок до една седмица от датата на определението на съда.

Доклад на индивидуалния съвет

Чл. 39. (1) Индивидуалният съвет обсъжда поставените от съда въпроси, както и други въпроси, които по негова преценка имат значение за вземане на решението.

(2) Индивидуалният съвет подготвя доклад, който се изпраща незабавно до съда от органа по подкрепено вземане на решения.

Решение по искането

Чл. 40. (1) Съдът се произнася с решение, в което:

1. посочва подкрепяния;
2. определя съдържанието на мярката за защита;
3. определя срока на действие на мярката, който не може да бъде по-дълъг от 6 месеца.

(2) Съдът може да постанови незабавно изпълнение на решението, ако отлагането на изпълнението може да осуети целта на защитата.

Спиране на действието на мерките за подкрепа

Чл. 41. По време на висящността на производството по определяне на мерки за защита и в срока на действие на определените мерки за защита се спира действието на определените мерки за подкрепа при извършването на същото правно действие. Спират се и висящите производства за определяне на мерки за подкрепа при извършването на същото правното действие.

Прекратяване на действието на мерките за защита

Чл. 42. (1) Мерките за защита преустановяват действието си с изтичане на срока, за който са наложени, или в случай че бъдат прекратени от съда.

(2) С прекратяването на действието на мерките за защита се възобновяват действащите до откриването на производството мерки за подкрепа, освен ако не е поискано тяхното преразглеждане.

Изпълнение на решението

Чл. 43. (1) Индивидуалният съвет осигурява необходимата подкрепа за лицето, следи за изпълнение на защитната мярка от отговорните органи и организации и докладва периодично пред съда и органа по подкрепено вземане на решения.

(2) Лицето, което организира дейността на индивидуалния съвет:

1. следи за наличието на конфликт на интереси и доколко лицата, включени в съвета, участват и вземат решения, без да упражняват неправомерно влияние;

2. полага усилия за откриване на близки на нуждаещия се от защита;

3. представя доклади за развитието на случая пред съда, постановил защитната мярка;

4. има право на възнаграждение за положен труд, дължимо от органа по подкрепеното вземане на решения, който определя неговия размер.

Глава четвърта

ОБЯВЯВАНЕ НА ОТСЪСТВИЕ

Назначаване на представител

Чл. 44. (1) Когато някой изчезне и няма сведения за него, районният съд по постоянен адрес на отсъстващия по молба на заинтересованите или по искане на прокурора назначава лице, което да го представлява, като извършва действия на управление и взема други мерки за запазване на неговите интереси.

(2) Представителят се назначава с предимство измежду роднините или близките на отсъстващия.

(3) Ако отсъстващият има законен представител, друг представител не се назначава.

(4) Когато отсъстващият има пълномощник, представител се назначава само за онези работи, които пълномощникът няма право да извършва.

(5) По реда на тази глава и със същите права се назначава представител и на лице в състояние на кома, като правата на представителя се прекратяват с излизането на лицето от състоянието на кома. При очевидна необходимост и ако изпадналият в кома няма пълномощник с права да се разпорежда с негово имущество, съдът по искане на заинтересованите може да разреши отчуждаването, ипотечирането, залагането или извършването на други действия на разпореждане с имущество на изпадналия в кома, при очевидна негова полза или при наличието на нужда за съхраняване на неговото имущество или за изплащане на негови задължения.

Обявяване на лицето за отсъстващо

Чл. 45. Ако отсъствието продължи повече от една година, съдът по искане на заинтересованите или на прокурора обявява лицето за отсъстващо.

Въвод във владение

Чл. 46. (1) Лицата, които се явяват наследници на обявения за отсъстващ по времето, за което се отнася последното известие за него, могат да искат от съда да бъдат въведени във временно владение на имотите му.

(2) От деня на въвода пълномощието и представителството, ако има такива, се прекратяват.

Действия относно имотите

Чл. 47. (1) Въведените във владение имат право да управляват имотите на отсъстващия, да го представляват пред съд и пред други места и лица и да се ползват от приходите на имотите му.

(2) Те не могат да отчуждават, да ипотекират, да залагат имотите или да извършват други действия на разпореждане, освен в случаите на нужда или при очевидна полза за отсъстващия, и то с разрешение на районния съд.

Временни права

Чл. 48. (1) Заветниците и лицата, които имат права, зависещи от смъртта на отсъстващия, могат да искат да бъдат допуснати временно да се ползват от тия права.

(2) Изпълнението на задълженията спрямо отсъстващия, които се погасяват с неговата смърт, като издръжка и др., се спира.

Връщане

Чл. 49. (1) Ако се окаже, че отсъстващият е жив, въведените във владение лица са длъжни да върнат само доходите, които са събрали след поканата за връщане на имота.

(2) Решението за обявяване на отсъствието се отменя.

Последно известие и обявяване на смърт

Чл. 50. (1) След като изтекат пет години от деня, за който се отнася последното известие за отсъстващия, съдът по искане на прокурора или на всеки заинтересован обявява неговата смърт.

(2) Обявяването на смъртта може да стане и без да е обявено отсъствието на лицето.

Обявяване на смърт при особени обстоятелства

Чл. 51. Когато някой е изчезнал при особени обстоятелства, като природни бедствия, военни действия или при друго събитие, което дава основание да се предполага, че той е загинал, смъртта може да бъде обявена, ако са изтекли две

години от прекратяването на военните действия или от събитието.

Момент на смъртта

Чл. 52. (1) Съдът определя деня, а по възможност, и часа на предполагаемата смърт.

(2) При липса на данни за момент на смъртта се приема денят, за който се отнася последното известие.

Правни последици

Чл. 53. Обявената с решението на съда смърт поражда същите правни последици, които произтичат от действителната смърт на лицето.

Връщане

Чл. 54. (1) Ако се окаже, че обявеният за умрял е жив, той може да иска:

1. имотите, които са налице, отчуждените по безвъзмезден начин имоти, всичко, което е придобито срещу отчуждените по възмезден начин имоти, и цената, която се дължи от трети лица срещу извършените отчуждения;

2. имотите, отчуждени по възмезден начин, ако приобретателят в момента на придобиването е знаел, че обявеният за умрял е жив;

3. изпълнението на задълженията по чл. 48, ал. 2 от деня на поканата.

(2) Прекратеният брак не се възстановява.

Точна дата на смъртта

Чл. 55. Когато след решението за обявяване на предполагаемата смърт се установи по съдебен ред точната дата на действителната смърт на лицето, неговите наследници към тази дата могат да упражнят само правата по чл. 54, ал. 1, т. 1 и 2.

ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 1. За заварените случаи на лица под запрещение се прилага мярката за подкрепа съвместно вземане на решения.

§ 2. (1) До разглеждането на случая от съда поставеният под запрещение, настойникът и попечителят имат правата и задълженията на подкрепян и подкрепящ по този закон, като се приема, че е налице доверителна връзка между тях.

(2) Органът по настойничеството и по попечителството изпълнява функциите на орган за подкрепено вземане на решения, като в шестмесечен срок от влизането в сила на закона създава

архив на всички документи за лицата, които са били поставени под запрещение.

§ 3. (1) По заварените висящи дела за поставяне под запрещение, по които няма постановено решение, съдът определя срок, в който страните да приведат искането си в съответствие с разпоредбите на този закон. Ако указанията не бъдат изпълнени в дадения срок, производството се прекратява.

(2) Заварените висящи дела по жалби срещу постановеното решение се прекратяват, а делата се изпращат на първоинстанционния съд за извършване на процесуалните действия по ал. 1.

§ 4 (1) Държавата, общините и доставчиците на обществени услуги следят в производствата пред тях дали лицата с умствена изостаналост, психична болест или деменция разбират съдържанието на своите права и задължения. В случай на нужда държавата, общините и доставчиците на обществени услуги осигуряват подходящи лица, които да ги консултират и подкрепят.

(2) Държавата предприема съответните допълнителни законодателни и административни действия и мерки за създаване на подходяща среда за пълноправно включване на хората с увреждания.

§ 5. В Закона за лицата и семейството (обн., ДВ, бр. 182 от 1949 г.; изм. и доп., бр. 193 от 1949 г., бр. 12 от 1951 г., бр. 12 и 92 от 1952 г., бр. 15, 16 и 89 от 1953 г., бр. 90 от 1955 г., бр. 90 от 1956 г., бр. 50 от 1961 г., бр. 23 от 1968 г., бр. 36 от 1979 г., бр. 41 от 1985 г., бр. 46 от 1989 г., бр. 20 от 1990 г., бр. 15 от 1994 г., бр. 67 от 1999 г., бр. 81 от 2000 г. и бр. 120 от 2002 г.) част I "Физически лица" с чл. 1-19 се отменя.

§ 6. В Семейния кодекс (обн., ДВ, бр. 47 от 2009 г.; изм. и доп., бр. 74 и 82 от 2009 г., бр. 98 и 100 от 2010 г., бр. 82 от 2012 г. и бр. 68 от 2013 г.) се правят следните изменения и допълнения:

1. В чл. 7:

а) алинея 1 се изменя така:

„(1) Не може да сключи брак лице, което е свързано с друг брак.“;

б) създават се ал. 3 и 4:

„(3) Всяко лице, което се нуждае от подкрепа по Закона за физическите лица и мерките за подкрепа или страда от болест, представляваща сериозна опасност за живота или здравето на поколението или на другия съпруг, и желае да сключи брак задължително трябва:

1. да получи по подходящ начин предварително информация за евентуалните последици от неговите желания; същата информация трябва да получи и партньорът, с когото предстои да се сключи бракът;

2. да получи по подходящ начин информация за правната същност и последиците от гражданския брак, включително за отношенията между съпрузите, прекратяването на брака и родителските права и задължения; същата информация трябва да получи и партньорът, с когото предстои да се сключи бракът;

3. да получи подкрепа при необходимост от тълковник при сключването на брака.

(4) Информирането и подкрепата се осигуряват от органа по подкрепено вземане на решение."

2. В чл. 9 ал. 1 се изменя така:

"(1) Всеки от встъпващите в брак представя на длъжностното лице по гражданското състояние декларация, че не съществуват пречките за сключване на брак по чл. 7."

3. В чл. 18, ал. 2 думите „или ограничено запретиени“ се заличават.

4. В чл. 84, ал. 3 думите „лишени от родителски права или поставени под пълно запрещение“ се заменят с „или лишени от родителски права“.

5. В чл. 89, ал. 4 думите „или поставени под запрещение“ се заличават.

6. В чл. 90, ал. 2 се правят следните изменения:

а) в т. 2 думите „поставени под ограничено запрещение“ се заличават;

б) точка 3 се отменя.

7. В чл. 153 се правят следните изменения:

а) в ал. 1, изречение първо думите „поставени под пълно запрещение“ се заличават и изречение второ се отменя;

б) в ал. 2, изречение първо думите „поставени под пълно запрещение“ се заличават и изречение второ се отменя.

8. В чл. 155, ал. 3 изречение второ се отменя.

9. В чл. 156, ал. 1 думите „или на поставения под пълно запрещение“ се заличават.

10. В чл. 160, ал. 1 думите „или на поставения под пълно запрещение“ се заличават.

11. В чл. 164 ал. 3 се отменя.

12. В чл. 172 ал. 2 се отменя.

13. В чл. 173 се правят следните изменения:

- а) алинея 2 се отменя;
- б) в ал. 3 думите „и 2“ се заличават;
- в) алинея 4 се отменя.

§ 7. В Гражданския процесуален кодекс (обн., ДВ, бр. 59 от 2007 г.; изм. и доп., бр. 50 от 2008 г.; Решение № 3 на Конституционния съд от 2008 г. – бр. 63 от 2008 г.; изм. и доп., бр. 69 от 2008 г., бр. 12, 19, 32 и 42 от 2009 г.; Решение № 4 на Конституционния съд от 2009 г. – бр. 47 от 2009 г.; изм. и доп., бр. 82 от 2009 г., бр. 13 и 100 от 2010 г.; Решение № 15 на Конституционния съд от 2010 г. – бр. 5 от 2011 г.; изм. и доп., бр. 45, 49 и 99 от 2012 г., бр. 15 и 66 от 2013 г., бр. 53 и 98 от 2014 г., бр. 50 от 2015 г. и бр. 15 и 43 от 2016 г.) се правят следните изменения и допълнения:

1. В чл. 28:

а) в ал. 2 думите „и ограничено запретените“ се заличават;

б) в ал. 3 думите „по чл. 4, ал. 2 от Закона за лицата и семейството“ се заменят с „по чл. 4, ал. 2 от Закона за физическите лица и мерките за подкрепа“;

в) в ал. 4 думите „и поставените под пълно запрещение“ се заличават;

г) създават се ал. 5 и 6:

„(5) Лицата с мерки за подкрепа или мерки за защита по реда на Закона за физическите лица и мерките за подкрепа или поставени под запрещение по реда на Закона за лицата и семейството извършват съдопроизводствените действия лично.

(6) Юридическите лица с нестопанска цел за осъществяване на общественополезна дейност могат да встъпят във висящ процес като заинтересована страна за защита правата и интересите на лицата по ал. 5.“

2. В чл. 104, т. 1 думите „за поставяне под запрещение или за отменяването му“ се заличават.

3. В чл. 106 в заглавието и в текста думите „или поставени под пълно запрещение“ се заличават.

4. В чл. 177, ал. 2:

а) в изречение първо думите „или поставена под пълно запрещение“ се заличават;

б) изречение второ се изменя така:

„Когато страната е непълнолетна или с определена мярка за подкрепа по Закона за физическите лица и мерките за подкрепа, съдът може да я разпита в присъствието на неин родител, попечител или подкрепящ.“

5. В чл. 319 думите „ограничено запретените“ се заличават.

6. В чл. 575, ал. 1 след думата „попечител“ се поставя запетая и се добавя „подкрепящ по Закона за физическите лица и мерките за подкрепа“.

7. Глава двадесет и осма с чл. 336–340 се отменя.

§ 8. В Закона за интеграция на хората с увреждания (обн., ДВ, бр. 81 от 2004 г.; изм. и доп., бр. 28, 88, 94, 103 и 105 от 2005 г., бр.18, 30, 33, 37, 63, 95, 97 и 108 от 2006 г., бр. 31, 46, 108 от 2007 г., бр. 41 и 74 от 2009 г., бр. 24, 62 и 98 от 2010 г., бр.15, 66 и 68 от 2013 г., бр. 27, 40 и 98 от 2014 г., бр. 14 и бр. 79 от 2015 г. и бр. 13 от 2016 г.) се създава чл. 32а:

„Достъпност на информацията за лица с увреждания

Чл. 32а. (1) Всяко лице, независимо от вида на увреждането си, има право на подходяща подкрепа за самостоятелно упражняване на своите права.

(2) Държавата, общините и доставчиците на обществени услуги са длъжни да предприемат необходимите действия за осигуряване на разумни улеснения и достъпна среда за хората с увреждания.“

§ 9. В Изборния кодекс (обн., ДВ, бр. 19 от 2014 г.; изм. и доп., бр. 35, 53 и 98 от 2014 г., бр. 79 от 2015 г. и бр. 39 и 57 от 2016 г.) се правят следните изменения:

1. В чл. 27, ал. 3 думите „или не са вече под запрещение“ се заличават.

2. В чл. 38, ал. 2 т. 1 се отменя.

3. В чл. 50, ал. 1 т. 1 се отменя.

4. В чл. 51, ал. 2 т. 3 се отменя.

5. В чл. 117, ал. 3 думите „не е поставено под запрещение“ се заличават.

6. В чл. 350 се правят следните изменения:

а) в ал. 1 думите „не са поставени под запрещение“ се заличават;

б) в ал. 2 думите „не са поставени под запрещение“ се заличават.

7. В чл. 351 се правят следните изменения:

а) в ал. 1 думите „не са поставени под запрещение“ се заличават;

б) в ал. 2 думите „не са поставени под запрещение“ се заличават.

8. В чл. 365, ал. 1, т. 6 буква „в“ се отменя.

9. В чл. 396:

а) в ал. 1 думите „не са поставени под запрещение“ се заличават;

б) в ал. 2 думите „не е поставен под запрещение“ се заличават.

10. В чл. 397:

а) в ал. 1 думите „не са поставени под запрещение“ се заличават;

б) в ал. 2 думите „не е поставен под запрещение“ се заличават.

11. В чл. 414, ал. 1, т. 6 буква „б“ се отменя.

§ 10. В Закона за българските лични документи (обн., ДВ, бр. 93 от 1998 г.; изм. и доп., бр. 53, 6, 70 и 113 от 1999 г., бр. 108 от 2000 г., бр. 42 от 2001 г., бр. 45 и 54 от 2002 г., бр. 29 и 63 от 2003 г., бр. 96, 103 и 111 от 2004 г., бр. 43, 71, 86, 88 и 105 от 2005 г., бр. 105 от 2005 г., бр. 30, 82 и 105 от 2006 г., бр. 29, 46 и 52 от 2007 г., бр. 66, 88 и 110 от 2008 г., бр. 35, 47, 82 и 102 от 2009 г., бр. 26 и 100 от 2010 г., бр. 9, 23, 32 и 55 от 2011 г., бр. 21, 42 и 75 от 2012 г., бр. 23 и 70 от 2013 г., бр. 53 от 2014 г., бр. 14, 79 и 80 от 2015 г. и бр. 33 от 2016 г.) се правят следните изменения:

1. В чл. 8, ал. 1 т. 3 се отменя.

2. В чл. 31а:

а) алинея 2 се изменя така:

„(2) Заявлението за издаване на лична карта на непълнолетни и на лица с определена мярка за подкрепа, включваща съвместно вземане на решение, се подава лично и в присъствието на родител, попечител при непълнолетните или подкрепящ, който полага подпис в заявлението.“;

б) алинеи 4 и 5 се изменят така:

„(4) Личната карта се получава лично или съвместно с подкрепящото лице при определена мярка за подкрепа по реда на Закона за физическите лица и мерките за подкрепа, включваща съвместно вземане на решения, а по изключение, когато заявлението е било подадено лично – от упълномощено лице след представяне на нотариално заверено изрично пълномощно или от лице, чиито данни са посочени от заявителя пред длъжностното лице в заявлението при подаването му.

(5) Личната карта на непълнолетни се получава от родител или от подкрепящо лице, а по изключение – от упълномощено лице след представяне на нотариално заверено изрично пълномощно или от лице, чиито данни са посочени от

родител или подкрепящ пред длъжностното лице в заявлението при подаването му.“

3. В чл. 44 ал. 1 и 2 се изменят така:

„(1) Заявлението за издаване на паспорт се подава лично, а в случаите на определена мярка за подкрепа по реда на Закона за физическите лица и мерките за подкрепа, включваща съвместно вземане на решение – заедно с подкрепящото лице.

(2) Заявлението за издаване на заместващ паспорта документ се подава лично, в случаите на определена мярка за подкрепа по реда на Закона за физическите лица и мерките за подкрепа, включваща съвместно вземане на решение – заедно с подкрепящото лице, а по изключение – от упълномощено лице след представяне на нотариално заверено изрично пълномощно.“

4. В чл. 45:

а) в ал. 1 думите „и на поставени под запрещение лица“ се заличават;

б) в ал. 2 думите „и на поставени под запрещение лица“ се заличават.

5. В чл. 63а, ал. 4 думите „и на поставени под запрещение лица“ се заличават.

6. В чл. 63б, ал. 2 думите „и на поставени под запрещение лица“ се заличават.

7. В чл. 76, т. 9 думите „и поставени под запрещение лица“ се заличават.

§ 11. В Търговския закон (обн., ДВ, бр. 48 от 1991 г.; изм. и доп., бр. 25 от 1992 г., бр. 61 и 103 от 1993 г., бр. 63 от 1994 г., бр. 63 от 1995 г., бр. 42, 59, 83, 86 и 104 от 1996 г., бр. 58, 100 и 124 от 1997 г., бр. 21, 39, 52 и 70 от 1998 г., бр. 33, 42, 64, 81, 90 и 114 от 1999 г., бр. 84 от 2000 г., бр. 28, 61 и 96 от 2002 г., бр. 19, 31 и 58 от 2003 г., бр. 31, 39, 42, 43, 103 и 105 от 2005 г., бр. 38, 59, 80 и 105 от 2006 г., бр. 59, 92 и 104 от 2007 г., бр. 50, 67, 70, 100 и 108 от 2008 г., бр. 12, 23, 32, 47 и 82 от 2009 г., бр. 41 и 101 от 2010 г., бр. 14, 18 и 34 от 2011 г., бр. 53 и 60 от 2012 г., бр. 15 и 20 от 2013 г., бр. 27 от 2014 г., бр. 22 и 95 от 2015 г. и бр. 13 от 2016 г.) се правят следните изменения:

1. В чл. 25, ал. 2 думите „със смъртта или поставянето на търговеца под запрещение“ се заменят със „със смъртта на търговеца“.

2. В чл. 47, ал. 6 думите „или поставяне под запрещение“ се заличават.

3. В чл. 60а т. 3 се отменя.

4. В чл. 93, т. 4 думите „или поставяне под пълно запрещение“ се заличават.

5. В чл. 125, ал. 1, т. 1 думите „или поставяне под пълно запрещение“ се заличават.

6. В чл. 472, ал. 2 думите „или с поставянето под запрещение“ се заличават.

7. В чл. 657, ал. 1, т. 2 думите „поставянето под запрещение“ се заменят с „определяне на мерки по реда на Закона за физическите лица и мерките за подкрепа“.

§ 12. В Закона за местното самоуправление и местната администрация (обн., ДВ, бр. 77 от 1991 г.; изм. и доп., бр. 24, 49 и 65 от 1995 г., бр. 90 от 1996 г., бр. 122 от 1997 г., бр. 33, 130 и 154 от 1998 г., бр. 67 и 69 от 1999 г., бр. 26 и 85 от 2000 г., бр. 1 от 2001 г., бр. 28, 45 и 119 от 2002 г., бр. 69 от 2003 г., бр. 19 и 34 от 2005 г., бр. 30 и 69 от 2006 г., бр. 61 и 63 от 2007 г., бр. 54 и 108 от 2008 г., бр. 6, 14, 35, 42 и 44 от 2009 г., бр. 15 и 97 от 2010 г., бр. 9, 32, 36 и 57 от 2011 г., бр. 38 от 2012 г., бр. 15 от 2013 г., бр. 1, 9 и 53 от 2014 г. и бр. 39, 43 и 51 от 2016 г.), в чл. 30, ал. 4 т. 1 се отменя.

§ 13. В Закона за гражданската регистрация (обн., ДВ, бр. 67 от 1999 г.; изм. и доп., бр. 28 и 37 от 2001 г., бр. 54 от 2002 г., бр. 63 от 2003 г., бр. 70 и 96 от 2004 г., бр. 30 от 2006 г., бр. 48 и 59 от 2007 г., бр. 105 от 2008 г., бр. 6, 19, 47, 74 и 82 от 2009 г., бр. 33 от 2010 г., бр. 9 и 39 от 2011 г., бр. 42 от 2012 г., бр. 66 и 68 от 2013 г., бр. 53 и 98 от 2014 г., бр. 55 от 2015 г. и бр. 39 и 50 от 2016 г.) се правят следните изменения и допълнения:

1. В чл. 5 т. 5 се изменя така:

„5. показват вида на мерките за подкрепа и за защита и ограничаването или лишаването на родителски права“

2. В чл. 25:

а) точка 21 се изменя така:

„21. мерки за подкрепа и защита съгласно Закона за физическите лица и мерките за подкрепа (вид);“

б) създава се нова т. 22:

„22. родителски права;“

в) досегашните т. 22 и 23 стават съответно т. 23 и 24.

3. В чл. 95 ал. 3 се изменя така:

„(3) За малолетни и непълнолетни лица и на лица с определена мярка за подкрепа, включваща съвместно вземане на решения, заявлението за постоянен адрес се подава лично и в присъствието на родител или подкрепящо лице, който полага подпис в заявлението.“

4. В чл. 96 ал. 3 се изменя така:

„(3) За малолетни и непълнолетни лица и на лица с определена мярка за подкрепа, включваща съвместно вземане на решения, заявлението за настоящ адрес се подава лично и в присъствието на родител или подкрепящо лице, който полага подпис в заявлението.“

5. В чл. 115, ал. 1 т. 7 се изменя така:

„7. съдилищата – съдебни решения, постановяващи вписвания в регистрите на актове за гражданско състояние, ограничаване или лишаване от родителски права, или определящи мерки за подкрепа и защита на лицата;“.

§ 14. В Закона за здравето (обн., ДВ, бр. 70 от 2004 г.; изм. и доп., бр. 46, 76, 85, 88, 94 и 103 от 2005 г., бр. 18, 30, 34, 59, 71, 75, 81, 95 и 102 от 2006 г., бр. 31, 41, 46, 59, 82 и 95 от 2007 г., бр. 13, 102 и 110 от 2008 г., бр. 36, 41, 74, 82, 93, 99 и 101 от 2009 г., бр. 41, 42, 50, 59, 62, 98 и 100 от 2010 г., бр. 8, 9, 45 и 60 от 2011 г., бр. 38, 40, 54, 60, 82, 101 и 102 от 2012 г., бр. 15, 30, 66, 68, 99, 104 и 106 от 2013 г., бр. 1, 98 и 107 от 2014 г., бр. 9, 72, 80 и 102 от 2015 г. и бр. 17 и 27 от 2016 г.) се правят следните изменения и допълнения:

1. В чл. 69, ал. 2:

а) думите „или поставен под пълно запрещение“, както и думите „или поставен под ограничено запрещение“ се заличават;

б) създава се изречение второ:

„Когато пациентът е с определени мерки по Закона за физическите лица и мерките за подкрепа, инструкцията по ал. 1 се предоставя на подкрепящия го или на индивидуалния съвет;“.

2. В чл. 87, ал. 2:

а) думите „или поставен под пълно запрещение“, както и думите „или поставен под ограничено запрещение“ се заличават;

б) създава се изречение второ:

„Когато пациентът е с определени мерки по Закона за физическите лица и мерките за подкрепа, за извършване на медицински дейности е необходимо освен неговото информирано съгласие и съгласието на подкрепящия го или на индивидуалния съвет;“.

3. В чл. 130, ал. 5, т. 1 думите „и не е поставен под запрещение“ се заличават.

4. В чл. 141 ал. 2 се изменя така:

„(2) Генетични изследвания върху деца, лица с психични разстройства и лица с определени мерки по Закона за физическите лица и мерките за подкрепа се извършват и след разрешение на комисията по медицинска етика към съответното лечебно заведение.“

5. В чл. 172, ал. 1, т. 2 думите „поставянето му под запрещение“ се заменят с „определяне на мерки по Закона за физическите лица и мерките за подкрепа“.

§ 15. В Закона за адвокатурата (обн., ДВ, бр. 55 от 2004 г.; изм. и доп., бр. 43 и 79 от 2005 г., бр. 10, 39 и 105 от 2006 г., бр. 59 от 2007 г., бр. 69 от 2008 г., бр. 53 и 101 от 2010 г., бр. 82 от 2011 г. и бр. 97 от 2012 г.; Решение № 4 на Конституционния съд от 2016 г. – бр. 32 от 2016 г.) се правят следните изменения:

1. В чл. 5, ал. 1, т. 2 думите „поставено под запрещение или“ се заличават.

2. В чл. 22, ал. 1 т. 4 се отменя.

3. В чл. 68, ал. 1, т. 2 думите „или поставяне под запрещение“ се заличават.

§ 16. В Закона за кооперациите (обн., ДВ, бр. 113 от 1999 г.; изм. и доп., бр. 92 от 2000 г., бр. 98 от 2001 г., бр. 13 от 2003 г., бр. 102 и 105 от 2005 г., бр. 33, 34 и 105 от 2006 г., бр. 41 и 104 от 2007 г. и бр. 43 от 2008 г.) се правят следните изменения

1. В чл. 7, ал. 1:

а) в изречение първо думите „не са поставени под пълно запрещение“ се заличават;

б) в изречение второ думите „и поставените под ограничено запрещение“ се заличават.

2. В чл. 10 ал. 2 се изменя така:

„(2) Ненавършилите пълнолетие членове на кооперацията правят определените от устава вноски със съгласието на родител.“

3. В чл. 20, ал. 2, т. 1 думите „и поставените под запрещение“ се заличават.

§ 17. В Закона за задълженията и договорите (обн., ДВ, бр. 275 от 1950 г.; изм. и доп., бр. 69 от 1951 г., бр. 92 от 1952 г., бр. 85 от 1963 г., бр. 27 от 1973 г., бр. 16 от 1977 г., бр. 28 от 1982 г., бр. 30 от 1990 г., бр. 12 и 56 от 1993 г., бр. 83 и 104 от 1996 г., бр. 83 и 103 от 1999 г., бр. 34 от 2000 г., бр. 19 от 2003 г., бр. 42 и 43 от 2005 г., бр. 36 от 2006 г., бр. 59 и 92 от 2007 г. и бр. 50 от 2008 г.) се правят следните изменения и допълнения:

1. В чл. 14, ал. 2 думите „или изпадне в състояние, което е причина за поставяне под запрещение“ се заменят с „или изпадне в състояние, което е причина за определяне на мерки за подкрепа или защитни мерки по Закона за физическите лица и мерките за подкрепа“.

2. В чл. 27 се създава ал. 2:

„(2) Унищожаеми са и договорите, сключени от лица, по отношение на които е определена мярка за подкрепа съвместно вземане на решения по Закона за физическите лица и мерките за подкрепа без съгласието на подкрепящия, ако насрещната страна е знаела или не е могла да не знае за определената мярка.“

3. Член 31 се изменя така:

„Чл. 31. (1) Унищожаем е договорът, сключен от дееспособно лице, ако лицето при сключването му не е могло да разбира или да ръководи действията си и насрещната страна е знаела или не е могла да не знае това.

(2) Унищожението на такъв договор не може да се иска след смъртта на лицето, освен ако преди смъртта е било поискано определянето на мерки за подкрепа по Закона за физическите лица и мерките за подкрепа или ако доказателството за недееспособността произлиза от същия договор.“

4. В чл. 32, ал. 2 изречение второ думите „запрещението е било вдигнато“ и запетаята след тях се заличават.

5. В чл. 41, ал. 1 думите „със смъртта на упълномощителя или на пълномощника, или с поставянето им под запрещение“ се заменят със „със смъртта на упълномощителя или на пълномощника“.

6. В чл. 115 буква „б“ се изменя така:

„б) между намиращи се под настойничество или попечителство и техните настойници и попечители, докато трае настойничеството или попечителството, между подкрепян и подкрепящ, докато траят мерките за подкрепа;“.

7. В чл. 115, буква „е“ думите „и на поставени под запрещение лица“ се заличават.

8. В чл. 287 думите „или с поставянето под запрещение на някой от тях“ се заличават.

9. В чл. 291 думите „поставяне под запрещение“ се заличават.

§ 18. В Закона за лечебните заведения (обн., ДВ, бр. 62 от 1999 г.; изм. и доп., бр. 88 и 113 от 1999 г.; попр., бр. 114 от 1999 г.; изм. и доп., бр. 36, 65 и 108 от 2000 г.; Решение № 11 на Конституционния съд от 2001 г. – бр. 51 от 2001 г.; изм. и доп., бр. 28 и 62 от 2002 г., бр. 83, 102 и 114 от 2003 г., бр. 70 от 2004 г., бр. 46, 76, 85, 88 и 105 от 2005 г., бр. 30, 34, 59 и 105 от 2006 г., бр. 31 и 59 от 2007 г., бр. 110 от 2008 г., бр. 36, 41, 99 и 101 от 2009 г., бр. 38, 59, 98 и 100 от 2010 г., бр. 45 и 60 от 2011 г., бр. 54, 60 и 102 от 2012 г., бр. 15 и 20 от 2013 г., бр. 47 от 2014 г. и бр. 72 и 95 от 2015 г.) се правят следните изменения:

1. В чл. 45, ал. 1, т. 8 думите „поставянето му под запрещение“ се заличават.

2. В чл. 64, ал. 1, т. 3 думите "или поставяне под запрещение на физическото лице" се заличават.

§ 19. В Закона за трансплантации на органи, тъкани и клетки

(обн., ДВ, бр. 83 от 2003 г.; изм. и доп., бр. 88 от 2005 г., бр. 71 от 2006 г., бр. 36 от 2009 г., бр. 41 от 2009 г., бр. 98 от 2010 г., бр. 9 от 2011 г., бр. 60 от 2012 г. и бр. 15 от 2013 г.) се правят следните изменения:

1. В чл. 19, ал. 2 думите „или поставяне под запрещение“ се заличават;

2. В чл. 24 ал. 6 се отменя.

§ 20. В Закона за данъците върху доходите на физическите лица (обн., ДВ, бр. 95 от 2006 г.; изм. и доп., бр. 52, 64 и 113 от 2007 г., бр. 28, 43 и 106 от 2008 г., бр. 25, 32, 35, 41, 82, 95 и 99 от 2009 г., бр. 16, 49, 94 и 100 от 2010 г.,

бр. 19, 31, 35, 51 и 99 от 2011 г., бр. 40, 81 и 94 от 2012 г., бр. 23, 66, 100 и 109 от 2013 г., бр. 1, 53, 98, 105 и 107 от 2014 г., бр. 12, 22, 61, 79 и 95 от 2015 г. и бр. 32 от 2016 г.) се правят следните изменения:

1. В чл. 50, ал. 8 думите „непълнолетните и поставените под запрещение“ се заменят с „и непълнолетните“.

2. В чл. 54, ал. 2 думите „непълнолетното или поставеното под запрещение“ се заменят с „или непълнолетното“.

§ 21. В чл. 21 от Закона за кадастъра и имотния регистър (обн., ДВ, бр. 34 от 2000 г.; изм. и доп., бр. 45 и 99 от 2002 г., бр. 36 от 2004 г., бр. 39 и 105 от 2005 г., бр. 29 и 30 от 2006 г., бр. 57 и 59 от 2007 г., бр. 36 и 91 от 2008 г., бр. 80 от 2009 г., бр. 19 и 39 от 2011 г., бр. 38 от 2012 г., бр. 15, 66 и 109 от 2013 г., бр. 49 и 98 от 2014 г., бр. 61 от 2015 г. и бр. 27 от 2016 г.) се правят следните изменения:

1. В ал. 1, т. 2 думите „или с поставянето на правоспособното физическо лице под запрещение“ се заличават.

2. В ал. 5 думите „в случаите по ал. 1, т. 2 - при поставяне на правоспособното физическо лице под запрещение, както и“ се заличават.

§ 22. В Закона за държавния служител (обн., ДВ, бр. 67 от 1999 г.; изм. и доп., бр. 1 от 2000 г., бр. 25, 99 и 110 от 2001 г., бр. 45 от 2002 г., бр. 95 от 2003 г., бр. 70 от 2004 г., бр. 19 от 2005 г., бр. 24, 30 и 102 от 2006 г., бр. 59 и 64 от 2007 г., бр. 43, 94 и 108 от 2008 г., бр. 35, 42, 74 и 103 от 2009 г., бр. 15, 46, 58, 77, 91 и 97 от 2010 г., бр. 1, 18 и 100 от 2011 г., бр. 15, 20, 38 и 82 от 2012 г., бр. 15 и 68 от 2013 г., бр. 14 от 2015 г., бр. 24, 54 98 от 2015 г.; Решение № 5 на Конституционния съд от 2016 г. - бр. 38 от 2016

г.; изм. и доп., бр. 57 от 2016 г.), в чл. 7, ал. 1 т. 3 се отменя.

§ 23. В Закона за безопасното използване на ядрената енергия (обн., ДВ, бр. 63 от 2002 г.; изм. и доп., бр. 120 от 2002 г., бр. 70 от 2004 г., бр. 76, 88 и 105 от 2005 г., бр. 30 от 2006 г., бр. 11 и 109 от 2007 г., бр. 36 и 67 от 2008 г., бр. 42 и 74 от 2009 г., бр. 80, 87, 88 и 97 от 2010 г., бр. 26 от 2011 г., бр. 38 и 82 от 2012 г., бр. 15, 66 и 68 от 2013 г., бр. 98 от 2014 г. и бр. 14 от 2015 г.) се правят следните изменения:

1. В чл. 7, ал. 2 думите „или поставяне под запрещение“ се заличават.

2. В чл. 87, ал. 1, т. 5 думите „или поставяне под запрещение“ се заличават.

§ 24. В Закона за нотариусите и нотариалната дейност (обн., ДВ, бр. 104 от 1996 г.; изм. и доп., бр. 117, 118 и 123 от 1997 г., бр. 24 от 1998 г., бр. 69 от 1999 г., бр. 18 от 2003 г., бр. 29 и 36 от 2004 г., бр. 19 и 43 от 2005 г., бр. 30, 39 и 41 от 2006 г., бр. 59 и 64 от 2007 г., бр. 50 и 69 от 2008 г. и бр. 42, 47 и 82 от 2009 г., бр. 87 от 2010 г., бр. 32, 41 и 82 от 2011 г., бр. 38 и 95 от 2012 г., бр. 66 от 2013 г., бр. 98 от 2014 г. и бр. 50 от 2015 г.) се правят следните изменения:

1. В чл. 35, т. 2 думите „или с поставянето му под запрещение“ се заличават.

2. В чл. 42, ал.1, т. 2 думите „или поставяне под запрещение“ се заличават.

§ 25. В чл. 13 от Закона за наследството (обн., ДВ, бр. 22 от 1949 г.; попр., бр. 41 от 1949 г.; изм. и доп., бр. 275 от 1950 г., бр. 41 от 1985 г., бр. 60 от 1992 г., бр. 21 и 104 от 1996 г., бр. 117 от 1997 г., бр. 96 от 1999 г., бр. 34 от 2000 г., бр. 59 от 2007 г. и бр. 47 от 2009 г.) думите „което не е поставено под пълно запрещение поради слабоумие и е способно да действа разумно“ се заличават.

§ 26. В Закона за съдебната власт (обн., ДВ, бр. 64 от 2007 г.; изм. и доп., бр. 69 и 109 от 2008 г., бр. 25, 33, 42, 102 и 103 от 2009 г., бр. 59 от 2010 г., бр. 1, 23, 32, 45, 81 и 82 от 2011 г.; Решение № 10 на Конституционния съд от 2011 г. – бр. 93 от 2011 г.; изм. и доп., бр. 20, 50 и 81 от 2012 г., бр. 15, 17, 30, 52, 66, 70 и 71 от 2013 г., бр. 19, 21, 53, 98 и 107 от 2014 г., бр. 14 от 2015 г. и бр. 28, 39 и 50 от 2016 г.) се правят следните изменения:

1. В чл. 67, ал. 1 думата „дееспособен“ се заличава.

2. В чл. 71 т. 2 се отменя.

3. В чл. 329, ал. 3:

а) създава се нова т. 8:

„8. дела за постановвяване на мерки за подкрепа и мерки за защита по Закона за физическите лица и мерките за подкрепа;“

б) досегашната т. 8 става т. 9.

§ 27. В Закона за ветеринарномедицинската дейност (обн., ДВ, бр. 87 от 2005 г.; изм. и доп., бр. 30, 31, 55 и 88 от 2006 г., бр. 51 и 84 от 2007 г., бр. 13, 36 и 100 от 2008 г., бр. 27, 35, 74, 95 и 102 от 2009 г., бр. 25 и 41 от 2010 г., бр. 8 и 92 от 2011 г., бр. 77, 82 и 97 от 2012 г., бр. 7, 15, 66, 68, 83 и 99 от 2013 г., бр. 98 от 2014 г., бр. 14 от 2015 г. и бр. 14, 34 и 58 от 2016 г.), в чл. 35, ал. 2 т. 2 се отменя.

§ 28. В Закона за горите (обн., ДВ, бр. 19 от 2011 г.; изм. и доп., бр. 43 от 2011 г., бр. 38, 60, 82 и 102 от 2012 г., бр. 15, 66 и 109 от 2013 г., бр. 28, 53, 61 и 98 от 2014 г., бр. 60, 79 и 100 от 2015 г. и бр. 13, 15 и 57 от 2016 г.) се правят следните изменения:

1. В чл. 239 т. 3 се отменя.

2. В чл. 245, т. 2 думите „или при поставяне под запрещение“ се заличават.

§ 29. В Закона за здравното осигуряване (обн., ДВ, бр. 70 от 1998 г.; изм. и доп., бр. 93 и 153 от 1998 г., бр. 62, 65, 67, 69, 110 и 113 от 1999 г., бр. 1 и 64 от 2000 г., бр. 41 от 2001 г., бр. 1, 54, 74, 107, 112, 119 и 120 от 2002 г., бр. 8, 50, 107 и 114 от 2003 г., бр. 28, 38, 49, 70, 85 и 111 от 2004 г., бр. 39, 45, 76, 99, 102, 103 и 105 от 2005 г., бр. 17, 18, 30, 33, 34, 59, 80, 95 и 105 от 2006 г., бр. 11 от 2007 г.; Решение № 3 на Конституционния съд от 2007 г. – бр. 26 от 2007 г.; изм. и доп., бр. 31, 46, 59, 97, 100 и 113 от 2007 г., бр. 37, 71 и 110 от 2008 г., бр. 35, 41, 42, 93, 99 и 101 от 2009 г., бр. 19, 26, 43, 49, 58, 59, 62, 96, 97, 98 и 100 от 2010 г., бр. 9, 60, 99 и 100 от 2011 г. бр. 38, 60, 94, 101 и 102 от 2012 г., бр. 4, 15, 20, 23 и 106 от 2013 г., бр. 1, 18, 35, 53, 54 и 107 от 2014 г., бр. 12, 48, 54, 61, 72, 79, 98 и 102 от 2015 г.; Решение № 3 на Конституционния съд от 2016 г. – бр. 20 от 2016 г.), в чл. 21, ал. 1 т. 2 се отменя.

§ 30. В Закона за туризма (обн., ДВ, бр. 30 от 2013 г.; изм. и доп., бр. 68 и 109 от 2013 г., бр. 40 от 2014 г., бр. 9, 14 и 79 от 2015 г. и бр. 20 и 43 от 2016 г.) се правят следните изменения:

1. В чл. 63, ал. 1 т. 2 се отменя.

2. В чл. 70, ал. 1 т. 5 се отменя.

§ 31. В Закона за електронния документ и електронния подпис (обн., ДВ., бр. 34 от 2001 г.; изм. и доп., бр. 112 от 2001 г., бр. 30, 34 и 80 от

2006 г., бр. 38 и 53 от 2007 г. и бр. 100 от 2010 г.), в чл. 27 се правят следните изменения:

1. В ал. 1, т. 2 думите „или поставяне под запрещение“ се заличават.

2. В ал. 3, т. 1 думите „или поставяне под запрещение“ се заличават.

§ 32. В Закона за защита на личните данни (обн., ДВ, бр. 1 от 2002 г.; изм. и доп., бр. 70 и 93 от 2004 г., бр. 43 и 103 от 2005 г., бр. 30 и 91 от 2006 г., бр. 57 от 2007 г., бр. 42 от 2009 г., бр. 94 и 97 от 2010 г., бр. 39, 81 и 105 от 2011 г. и бр. 15 от 2013 г.), в чл. 8, ал. 4, т. 1 думите „или поставяне под запрещение“ се заличават.

§ 33. В Закона за висшето образование (обн., ДВ, бр. 112 от 1995 г.; изм. и доп., бр. 28 от 1996 г., бр. 56, 57 и 58 от 1997 г., бр. 60, 66, 111 и 113 от 1999 г., бр. 54 от 2000 г., бр. 22 от 2001 г., бр. 40 и бр. 53 от 2002 г., бр. 48 и 70 от 2004 г., бр. 77, 83 и 103 от 2005 г., бр. 30, 36, 62 и 108 от 2006 г., бр. 41 от 2007 г., бр. 13, 43, 69 от 2008 г., бр. 42, 74 и 99 от 2009 г., бр. 38, 50, 56, 63 и 101 от 2010 г., бр. 61 и 99 от 2011 г., бр. 60 и 102 от 2012 г., бр. 15, 63, 68 и 101 от 2013 г., бр. 54, 66 и 107 от 2014 г., бр. 56 и 79 от 2015 г. и бр. 17 от 2016 г.), в чл. 58, ал. 1 т. 8 се отменя.

§ 34. В Закона за енергетиката (обн., ДВ, бр. 107 от 2003 г.; изм. и доп., бр. 18 от 2004 г., бр. 18 и 95 от 2005 г., бр. 30, 65 и 74 от 2006 г., бр. 49, 55 и 59 от 2007 г., бр. 36, 43 и 98 от 2008 г., бр. 35, 41, 42, 82 и 103 от 2009 г., бр. 54 и 97 от 2010 г., бр. 35 и 47 от 2011 г., бр. 38, 54 и 82 от 2012 г., бр. 15, 20, 23, 59 и 66 от 2013 г., бр. 98 от 2014 г., бр. 14, 17, 35, 48 и 56 от 2015 г., бр. 42 и 47 от 2016 г.), в чл. 139а, ал. 11, т. 2 думите „или при поставянето му под пълно запрещение“ се заличават.

§ 35. В Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България (обн., ДВ, бр. 35 от 2009 г.; изм. и доп., бр. 74, 82, 93 и 99 от 2009 г., бр. 16, 88, 98 и 101 от 2010 г., бр. 23, 48, 99 и 100 от 2011 г., бр. 20, 33 и 38 от 2012 г., бр. 15, 66 и 68 от 2013 г., бр. 1 и 98 от 2014 г., бр. 14, 24, 61, 79 и 88 от 2015 г. и бр. 13 и 17 от 2016 г.) се правят следните изменения:

1. В чл. 82, т. 7 думите „или поставяне под запрещение“ се заменят с „или при определяне на мерки за подкрепа и мерки за защита по реда на Закона за физическите лица и мерките за подкрепа“.

2. В чл. 86, т. 5 думите „или поставяне под запрещение“ се заменят с „или при определяне на мерки за

подкрепа по реда на Закона за физическите лица и мерките за подкрепа“.

§ 36. В Закона за съсловната организация на ветеринарните лекари в България (обн., ДВ, бр. 84 от 2007 г.; изм. и доп., бр. 8 от 2011 г., бр. 37 от 2015 г. и бр. 14 от 2016 г.), в чл. 25, ал. 1 т. 4 се отменя.

§ 37. В Закона за правната помощ (обн., ДВ, бр. 79 от 2005 г.; изм. и доп., бр. 105 от 2005 г., бр. 17 и 30 от 2006 г., бр. 42 от 2009 г., бр. 32, 97 и 99 от 2010 г., бр. 9, 82 и 99 от 2011 г., бр. 82 от 2012 г., бр. 15 и 28 от 2013 г. и бр. 53 от 2014 г.), в чл. 14, ал. 1 т. 6 „при поставяне под запрещение“ се отменя.

§ 38. В Закона за защита от домашно насилие (обн., ДВ, бр. 27 от 2005 г.; изм. и доп., бр. 82 от 2006 г., бр. 102 от 2009 г., бр. 99 от 2010 г. и бр. 50 от 2015 г.) се правят следните изменения:

1. В чл. 8:

а) в т. 1 думите „или е поставено под ограничено запрещение“ се заличават;

б) в т. 4 думите „поставено е под запрещение“ се заличават.

2. В чл. 11, ал. 3 думите „поставени под запрещение“ се заличават.

§ 39. В Закона за опазване на обществения ред при провеждане на спортни мероприятия (обн., ДВ, бр. 96 от 2004 г.; изм. и доп., бр. 103 и 105 от 2005 г., бр. 30, 34 и 82 от 2006 г., бр. 69 от 2008 г., бр. 12, 19 и 32 от 2009 г., бр. 50 и бр. 88 от 2010 г., бр. 68 от 2013 г. и бр. 53 от 2014 г.) се правят следните изменения:

1. В чл. 23 ал. 3 се отменя.

2. В чл. 25 ал. 5 се отменя.

§ 40. В Закона за особените залози (обн., ДВ, бр. 100 от 1996 г.; изм. и доп., бр. 86 от 1997 г., бр. 42 от 1999 г., бр. 19 и 58 от 2003 г., бр. 34 и 43 от 2005 г., бр. 30, 34 и 80 от 2006 г., бр. 53, 59 и 108 от 2007 г., бр. 100 от 2008 г., бр. 24 от 2009 г., бр. 101 от 2010 г., бр. 38 от 2012 г., бр. 15 от 2013 г., бр. 107 от 2014 г. и бр. 50 от 2015 г.), в чл. 50, т. 3 думите „с поставянето му под запрещение или“ се заличават.

§ 41. В Закона за арендата в земеделието (обн., ДВ, бр. 82 от 1996 г., изм. и доп., бр. 35 и 113 от 1999 г., бр. 99 от 2002 г., бр. 13 от 2007 г.,

бр. 36 и 43 от 2008 г. и бр. 14 от 2015 г.), в чл. 27, ал. 1, т. 5 думите „или с поставянето под запрещение“ се заличават.

§ 42. В Закона за Икономически и социален съвет (обн., ДВ, бр. 41 от 2001 г.; изм. и доп., бр. 120 от 2002 г., бр. 20 от 2003 г., бр. 17 от 2006 г., бр. 36 от 2008 г., бр. 82 от 2009 г. и бр. 14 и 61 от 2015 г.), в чл. 9, ал. 1 т. 3 се отменя.

§ 43. В Закона за пътищата (обн., ДВ, бр. 26 от 2000 г.; изм. и доп., бр. 88 от 2000 г., бр. 111 от 2001 г., бр. 47 и 118 от 2002 г., бр. 9 и 112 от 2003 г., бр. 6 и 14 от 2004 г., бр. 88 и 104 от 2005 г., бр. 30, 36, 64, 102, 105 и 108 от 2006 г., бр. 59 от 2007 г., бр. 43 и 69 от 2008 г., бр. 12, 32, 41, 42, 75, 82 и 93 от 2009 г., бр. 87 от 2010 г., бр. 19, 39, 55 и 99 от 2011 г., бр. 38, 44, 47 и 53 от 2012 г., бр. 15 и 66 от 2013 г., бр. 16, 53 и 98 от 2014 г., бр. 10, 14, 37, 61, 95 и 101 от 2015 г. и бр. 30 от 2016 г.), в чл. 21б, ал. 1 т. 1 се отменя.

§ 44. В Данъчно-осигурителен процесуален кодекс (обн., ДВ, бр. 105 от 2005 г.; изм. и доп., бр. 30 и 33, 34, 59, 63, 73, 80, 82, 86, 95 и 105 от 2006 г., бр. 46, 52, 53, 57, 59, 108 и 109 от 2007 г., бр. 36, 69 и 98 от 2008 г., бр. 12, 32, 41 и 93 от 2009 г., бр. 15, 94, 98, 100 и 101 от 2010 г.; бр. 14, 31, 77 и 99 от 2011 г., бр. 26, 38, 40, 82, 94 и 99 от 2012 г., бр. 52, 98, 106 и 109 от 2013 г., бр. 1, 14, 18, 40, 53 и 105 от 2014 г., бр. 12, 14, 60, 61 и 94 от 2015 г. и бр. 13, 42 и 58 от 2016 г.) се правят следните изменения:

1. В чл. 10, ал. 2 думите „Малолетните, непълнолетните и поставените под запрещение физически лица“ се заменят с „Малолетните и непълнолетните“.

2. В чл. 222, ал. 1 т. 1 се отменя.

§ 45. В Закона за частните съдебни изпълнители (обн., ДВ, бр. 43 от 2005 г.; изм. и доп., бр. 39 от 2006 г., бр. 31, 59 и 64 от 2007 г., бр. 69 от 2008 г., бр. 97 от 2010 г., бр. 82 от 2011 г. и бр. 49 от 2012 г.) се правят следните изменения:

1. В чл. 31, ал. 1, т. 2 думите „или с поставянето му под запрещение“ се заличават.

2. В чл. 38, т. 3 думите „или поставяне под запрещение“ се заличават.

§ 46. В Закона за Българската телеграфна агенция (обн., ДВ, бр. 99 от 2011 г.; изм. и доп., бр. 78 от 2012 г., бр. 15 от 2013 г., бр. 19 от 2014 г. и бр. 74 и 79 от 2015 г.), в чл. 11, ал. 1 т. 4 се отменя.

§ 47. В Закона за убежището и бежанците (обн., ДВ, бр. 54 от 2002 г.; изм. и доп., бр. 31 от 2005 г., бр. 30 от 2006 г.,

бр. 52 и 109 от 2007 г., бр. 82 от 2009 г., бр. 39 от 2011 г., бр. 15 и 66 от 2013 г., бр. 98 от 2014 г., бр. 80 и 101 от 2015 г. и бр. 33 от 2016 г.) чл. 27 се изменя така:

„Чл. 27. Председателят на Държавната агенция за бежанците може да поиска от съда определяне на мерки за подкрепа или защита по реда на Закона за физическите лица и мерките за подкрепа.“

§ 48. В Закона за занаятите (обн., ДВ, бр. 42 от 2001 г.; изм. и доп., бр. 112 от 2001 г., бр. 56 от 2002 г., бр. 99 и 105 от 2005 г., бр. 10, 30, 34 и 81 от 2006 г., бр. 19 и 82 от 2009 г., бр. 15 от 2010 г., бр. 28 от 2011 г., бр. 68 от 2013 г. и бр. 79 от 2015 г.), в чл. 18, ал. 2, т. 1 думите „или са поставени под запрещение“ се заличават.

§ 49. В Закона за юридическите лица с нестопанска цел (обн., ДВ, бр. 81 от 2000 г.; изм. и доп., бр. 41 и 98 от 2001 г., бр. 25 и 120 от 2002 г., бр. 42 и 102 от 2005 г., бр. 30, 33, 38, 79 и 105 от 2006 г. и бр. 42 от 2009 г.) се правят следните изменения:

1. В чл. 22, ал. 1, т. 2 думите „или поставянето под пълно запрещение“ се заличават.

2. В чл. 36, ал. 1 думите „или поставени под запрещение“ се заличават.

§ 50. В Кодекса за застраховането (ДВ, бр. 102 от 2015 г.) се правят следните изменения:

1. В чл. 20, ал. 1 след думата „възраст“ се поставя точка и текстът докрая се заличава.

2. В чл. 438, ал. 5 думите „или лице, поставено под пълно запрещение“ се заличават.

§ 51. В Закона за банковата несъстоятелност (обн., ДВ, бр. 92 от 2002 г.; изм. и доп., бр. 67 от 2003 г., бр. 36 от 2004 г., бр. 31 и 105 от 2005 г., бр. 30, 34 и 59 от 2006 г., бр. 59 от 2007 г., бр. 67 от 2008 г., бр. 105 от 2011 г., бр. 98 от 2014 г., бр. 22, 41, 50, 61, 62 и 94 от 2015 г. и бр. 33 от 2016 г.), в чл. 29, ал. 1 т. 2 се отменя.

§ 52. В Закона за предотвратяване и установяване на конфликт на интереси (обн., ДВ, бр. 94 от 2008 г.; изм. и доп., бр. 10, 26 и 101 от 2009 г., бр. 62 и 97 от 2010 г.; бр. 38 от 2012 г., бр. 15 от 2013 г. и бр. 12 от 2015 г.), в чл. 22в, ал. 1, т. 6 думите „или поставяне под запрещение“ се заличават.

§ 53. В Закона за камарите на архитектите и инженерите в инвестиционното проектиране (обн., ДВ, бр. 20 от 2003 г.; изм. и доп., бр. 65 от 2003 г., бр. 77 от 2005 г., бр. 30 и 79 от 2006 г., бр. 59 от 2007 г., бр. 13 от 2008 г., бр. 28 от

2009 г., бр. 15 от 2010 г., бр. 82 от 2012 г., бр. 66 и 83 от 2013 г., бр. 98 от 2014 г. и бр. 27 от 2016 г.), в чл. 14, ал. 4 т. 4 се отменя.

§ 54. В Закона за управление на отпадъците (обн., ДВ, бр. 53 от 2012 г.; изм. и доп., бр. 66 от 2013 г., бр. 61 и 98 от 2014 г. и бр. 14 от 2015 г.), в чл. 107, ал. 1, т. 3 думите „или при поставянето му под запрещение“ се заличават.

§ 55. В Закона за държавна агенция „Национална сигурност“ (обн., ДВ, бр. 109 от 2007 г.; изм. и доп., бр. 69 и 94 от 2008 г., бр. 22, 35, 42, 82 и 93 от 2009 г., бр. 16, 80 и 97 от 2010 г., бр. 9 и 100 от 2011 г., бр. 38 от 2012 г., бр. 15, 30, 52, 65 и 71 от 2013 г., бр. 53 от 2014 г., бр. 14, 24 и 61 от 2015 г. и бр. 15 от 2016 г.), в чл. 53, ал. 1, т. 3 думите „не са поставени под запрещение“ се заменят с „нямат мерки по Закона за физическите лица и мерките за подкрепа“.

§ 56. В Закона за Националната служба за охрана (ДВ, бр. 61 от 2015 г.), в чл. 8, ал. 4, т. 7 думите „поставяне под запрещение“ се заменят с „определяне на мерки по Закона за физическите лица и мерките за подкрепа“.

§ 57. В Закона за Камарата на строителите (обн., ДВ, бр. 108 от 2006 г.; изм. и доп., бр. 19, 35 и 92 от 2009 г., бр. 15 и 82 от 2010 г. и бр. 83 от 2013 г.), в чл. 21, ал. 1, т. 5 думите „или при поставянето му под запрещение“ се заличават.

§ 58. В Закона за закрила на детето (обн., ДВ, бр. 48 от 2000 г.; изм. и доп., бр. 75 и 120 от 2002 г., бр. 36 и 63 от 2003 г., бр. 70 и 115 от 2004 г., бр. 28, 94 и 103 от 2005 г., бр. 30, 38 и 82 от 2006 г., бр. 59 от 2007 г., бр. 69 от 2008 г., бр. 14, 47 и 74 от 2009 г., бр. 42, 50, 59 и 98 от 2010 г., бр. 28 и 51 от 2011 г., бр. 32 и 40 от 2012 г. и бр. 15, 68 и 84 от 2013 г., бр. 79 от 2015 г. и бр. 8 от 2016 г.), в чл. 32, т. 2 думите „поставени под запрещение“ се заменят със „за които са определени мерки по Закона за физическите лица и мерките за подкрепа“.

§ 59. В Закона за експортния контрол на продукти, свързани с отбраната, и на изделия и технологии с двойна употреба (обн., ДВ, бр. 26 от 2011 г.; изм. и доп., бр. 56 и 93 от 2012 г., бр. 9 от 2014 г., бр. 14 и 79 от 2015 г. и бр. 58 от 2016 г.), в чл. 23 т. 4 се изменя така:

„4. при определяне на мерки по Закона за физическите лица и мерките за подкрепа на физическото лице – едноличен търговец;“.

§ 60. В Закона за военното разузнаване (ДВ, бр. 88 от 2015 г.), в чл. 24, ал. 5, т. 7 думите „поставянето му под запрещение“ се

заменят с „определяне на мерки по Закона за физическите лица и мерките за подкрепа“.

§ 61. В Закона за административните нарушения и наказания (обн., ДВ, бр. 92 от 1969 г.; изм. и доп., бр. 54 от 1978 г., бр. 28 от 1982 г., бр. 28 и 101 от 1983 г., бр. 89 от 1986 г., бр. 24 от 1987 г., бр. 94 от 1990 г., бр. 105 от 1991 г., бр. 59 от 1992 г., бр. 102 от 1995 г., бр. 12 и 110 от 1996 г., бр. 11, 15, 59, 85 и 89 от 1998 г., бр. 51, 67 и 114 от 1999 г., бр. 92 от 2000 г., бр. 25, 61 и 101 от 2002 г., бр. 96 от 2004 г., бр. 39 и 79 от 2005 г., бр. 30, 33, 69 и 108 от 2006 г., бр. 51, 59 и 97 от 2007 г., бр. 12, 27 и 32 от 2009 г., бр. 10, 33, 39, 60 и 77 от 2011 г., бр. 19, 54 и 77 от 2012 г., бр. 17 от 2013 г., бр. 98 и 107 от 2014 г. и бр. 81 от 2015 г.), в чл. 26, ал. 3 запетаята след думата „малолетни“ се заменя със съюза „или“ и думите „и поставени под пълно запрещение“ се заличават.

§ 62. В Наказателния кодекс (обн., ДВ, бр. 26 от 1968 г.; попр., бр. 29 от 1968 г.; изм. и доп., бр. 92 от 1969 г., бр. 26 и 27 от 1973 г., бр. 89 от 1974 г., бр. 95 от 1975 г., бр. 3 от 1977 г., бр. 54 от 1978 г., бр. 89 от 1979 г., бр. 28 от 1982 г.; попр., бр. 31 от 1982 г.; изм. и доп., бр. 44 от 1984 г., бр. 41 и 79 от 1985 г.; попр., бр. 80 от 1985 г.; изм. и доп., бр. 89 от 1986 г.; попр., бр. 90 от 1986 г.; изм. и доп., бр. 37, 91 и 99 от 1989 г., бр. 10, 31 и 81 от 1990 г., бр. 1 и 86 от 1991 г.; попр., бр. 90 от 1991 г.; изм. и доп., бр. 105 от 1991 г., бр. 54 от 1992 г., бр. 10 от 1993 г., бр. 50 от 1995 г.; Решение № 19 на Конституционния съд от 1995 г. – бр. 97 от 1995 г.; изм. и доп., бр. 102 от 1995 г., бр. 107 от 1996 г., бр. 62 и 85 от 1997 г.; Решение № 19 на Конституционния съд от 1997 г. – бр. 120 от 1997 г.; изм. и доп., бр. 83, 85, 132, 133 и 153 от 1998 г., бр. 7, 51 и 81 от 1999 г., бр. 21 и 51 от 2000 г.; Решение № 14 на Конституционния съд от 2000 г. – бр. 98 от 2000 г.; изм. и доп., бр. 41 и 101 от 2001 г., бр. 45 и 92 от 2002 г., бр. 26 и 103 от 2004 г., бр. 24, 43, 76, 86 и 88 от 2005 г., бр. 59, 75 и 102 от 2006 г., бр. 38, 57, 64, 85, 89 и 94 от 2007 г., бр. 19, 67 и 102 от 2008 г., бр. 12, 23, 27, 32, 47, 80, 93 и 102 от 2009 г., бр. 26 и 32 от 2010 г., бр. 33 и 60 от 2011 г., бр. 19, 20 и 60 от 2012 г., бр. 17, 61 и 84 от 2013 г., бр. 19, 53 и 107 от 2014 г., бр. 14, 24, 41, 74 и 102 от 2015 г. и бр. 32 и 47 от 2016 г.) се правят следните изменения:

1. В чл. 210, ал. 1 т. 3 се изменя така:

„3. ако измамата е извършена от длъжностно лице, пълномощник или от подкрепящ по смисъла на Закона за физическите лица и мерките за подкрепа в кръга на неговата

длъжност или пълномощие или от лице, което непосредствено извършва по занятие сделки с валута в наличност;”.

2. В чл. 217 ал. 2 се изменя така:

„(2) Със същото наказание се наказва представител, пълномощник или подкрепящ по смисъла на Закона за физическите лица и мерките за подкрепа, който съзнателно действа против законните интереси на представлявания.“

§ 63. Този закон влиза в сила една година след датата на обнародването му в „Държавен вестник“.

Законът е приет от 43-ото Народно събрание на .....
2016 г. и е подпечатан с официалния печат на Народното събрание.

**ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ:**

(Цецка Цачева)

М О Т И В И

към проекта на Закон за физическите лица и мерките за подкрепа

Осигуряването на спокойното и пълноценно упражняване на основните човешки права от всеки български гражданин наложи необходимост от преосмисляне и регулиране по нов начин на обществените отношения, включително на дееспособността, като един от класическите институти на личното право. Проектът на Закон за физическите лица и мерките за подкрепа е следствие от промените в обществено – икономическите отношения, настъпили в Република България в края на ХХ и началото на ХХІ век, след като страната ни стана член на Съвета на Европа и на Европейския съюз. Законопроектът е съобразен с новите изискванията за регламентацията на тази особено чувствителна област на правно регулиране, която пряко засяга не само хората с увреждания, а и цялото общество.

На основата на Конституцията на Република България от 1991 г. се извършиха съществени изменения и гражданското законодателство изцяло се обнови. Бяха ратифицирани важни за правата на човека международни актове – Европейската конвенция за правата на човека и основните свободи и Конвенцията за правата на хората с увреждания (КПХУ)¹, наричана по-нататък „Конвенцията“, както и други международни актове, които прокламират равенство пред закона за всички и еднакви възможности за упражняване на права. През последните няколко години Голямата камера на Европейския съд по правата на човека (ЕСПЧ) постанови две осъдителни решения срещу България – едното е по делото „Станев“², основано на връзката между запрещението (дори ограниченото) и нарушаването на основни права и свободи (право на защита от унижително отнасяне, защита срещу незаконно лишаване от свобода, право на достъп до правосъдие), а второто е решението по делото "Станков" срещу България, което е в същия смисъл, постановено на 17 март 2015 г.

През 2014 г. с Решение № 12 по конституционно дело № 10/2014 г. Конституционният съд отхвърли предявеното от Омбудсмана искане на Република България за обявяване на разпоредбата на чл. 5 от Закона за лицата и семейството за противоконституционна, но отбеляза в решението си, че е наложително спешното предприемане на мерки за промяна на законодателството в областта на самостоятелното упражняване на права от хората с увреждания, в посоката, очертана от чл. 12

¹ Ратифицирана със закон, приет от 41-ото Народно събрание на 26 януари 2012 г., ДВ, бр. 12 от 2012 г., в сила от 21 април 2012 г., Европейският съюз ратифицира за първи път като Съюз този международен правен акт (Конвенцията) през 2009 г. (Council decision 2010/48/EC of 26 November 2009 concerning the conclusion, by the European Community, of the United Nations Convention on the Rights of Persons with disabilities).

² „Stanev v. Bulgaria“, Жалба № 36760/06, Решение на Голямата камера на ЕСПЧ от 17.01.2012 г.

от КПХУ: „...Защитата на правата на хората с психически увреждания е въпрос от компетентността на Народното събрание, което трябва да приеме съответното законодателство за режима на недееспособността.“

Законът за лицата и семейството (ЗЛС), който се предвижда да бъде частично отменен със законопроекта, е в сила от 1949 г. при напълно различна от днешната социално-икономическа и политическа организация на обществото. Наред с идеята за защита ЗЛС отразява и доминиращата тогава правна и идеологическа доктрина, според която лицата, страдащи от “психична болест” и “слабоумие”, следва да бъдат държани изолирани от обществото и да бъдат лишени от основни граждански и политически права, защото не могат да се справят с тяхното упражняване, като бъдат поставени под запрещение – пълно или ограничено. Остаряла и дискриминационна е терминологията на ЗЛС и идеята за увреждането, което може да доведе до загуба на дееспособността. Употребяват се понятия като „слабоумие” и „душевна болест”, които са неприемливи и не отговарят на стандартите за съвременното общество и са в противоречие с КПХУ.

От първоначалната редакция на ЗЛС действат само разпоредбите, уреждащи някои основни белези на гражданския статус на физическите лица – правоспособност, дееспособност, ограничаване на дееспособността, обявяване на отсъствие и смърт. В останалата си част разпоредбите на закона са отменени отдавна или са част от други съвременни нормативни актове.

Необходимо е регламентацията на българското лично право да е съобразена с изискванията за модерно законодателство, съответстващо на етапа на развитие на обществото, на новите принципи и обществени и етични норми, гарантиращи свободното и демократично упражняване на правата, гарантирани от Конституцията, на всеки гражданин и най-вече правото на равнопоставеност пред закона, независимо от наличието или липсата на увреждане.

Конвенцията не създава нови права, а предлага ново разбиране за упражняването им от всеки и изисква създаване на законови гаранции за това. Според чл. 12 на Конвенцията следва да се промени подходът и отношението към хората с увреждания – не като към обекти на грижа, а като към активни субекти на права, от подход на милосърдие към подход, основан на правата, от патернализъм към овластяване.

Целта на законопроекта, от една страна, е овластяване и постигане на автономност на хората с увреждания, които изпитват затруднения да упражняват правата си съобразно собствените си желания и предпочитания, а от друга страна – ангажиране на отговорността на заобикалящата ги среда, институциите и третите страни, които имат задължения да гарантират ефективното и реално упражняване на права от хората с увреждания.

Конвенцията за правата на хората с увреждания определя менталните затруднения като психосоциални, поради което е недопустимо ограничаването на права поради медицинска диагноза или увреждане. Затрудненията в самостоятелното упражняване на права се разглеждат не като непреодолима последица от увреждането, а като последица от липсваща подкрепа, която може да бъде компенсирана чрез подходящи подкрепящи мерки и мрежи от услуги, достъпни за всяко лице с увреждане.

Стандартите на чл. 12 от КПХУ се изразяват не само в признаване на правото на самостоятелно упражняване на права от страна на хората с увреждания (независимо от наличието на заболяване, степен на когнитивен потенциал и пр.), но също така с тях се ограничава намесата на държавата и трети страни в процеса на вземане на решения, като се създават възможности за положителен избор на всеки чрез въвеждането на института на подкрепеното вземане на решения. Този нов подход е ясно развит и в нормативното тълкуване на чл. 12 от КПХУ, направено от Комитета за правата на хората с увреждания, достъпна на интернет адрес: <http://www.justice.government.bg/48/>.

След ратифицирането на КПХУ законодателството на Република България – не само ЗЛС, а и ред други закони, ограничаващи правата на хората с ментални проблеми, е в противоречие с международните стандарти. Това положение е констатирано и в решенията, постановени по делата „Станев срещу България“ и „Станков срещу България“ от Голямата камара на Европейския съд по правата на човека (ЕСПЧ)³. В решението по първото дело е посочено, че поставянето под запрещение препятства достъпа до правосъдие, търсенето на обезщетение за нечовешките и унижителни условия в случай на настаняване в институция, прави невъзможна защитата срещу подобно настаняване. В решението по делото „Станев срещу България“ Съдът в Страсбург изрично подчертава „растящото значение, което международните инструменти за защита на лицата с психични разстройства днес придават на предоставянето на максимална юридическа автономност на тези лица“.

Това наложи предложението със законопроекта да бъде създадена нова уредба, която да гарантира автономията на всяко лице с увреждане, осигуряване на подкрепа за самостоятелно упражняване на права и равенство пред закона на всички, независимо дали имат увреждания и доколко техният когнитивен капацитет е засегнат. В законопроекта се съдържат всички принципи и стандарти, заложи в чл. 12 от КПХУ, като се въвежда основна ценностна промяна в уредбата на дееспособността при пълно отразяване препоръките за законодателна реформа на Общ коментар № 1 (2014) на Комитета за правата на хората с увреждания към ООН. Дееспособността вече

³ Решението по делото „Станев срещу България“ е постановено на 17.01.2012 г. по жалба 36760/06 <http://www.justice.government.bg/47/233/>, а по делото „Станков срещу България“ е постановено на 17.03.2015 г. по жалба № 25820/07

се разглежда и регламентира като инструмент за изграждане на правната реалност на индивида, която му дава възможност да участва пълноценно в обществото съобразно своя личен избор и предпочитания и като начин за реализиране на неговата свобода, която не може да бъде ограничавана.

Законопроектът отговаря на изискванията на КПХУ държавата да разработи механизми за подкрепа за самостоятелно упражняване на права от всички хора, включително от тези с увреждания, за да могат те да действат равнопоставено на другите в съответствие със своята воля, ценности, предпочитания и да правят личен избор.

Със законопроекта се поставят две по-конкретни цели:

- Развиване на мерки за подкрепа, гарантиращи, че лицата, които имат затруднения при извършване на конкретни правни действия, ще получат необходимата подкрепа за упражняване самостоятелно на правата си, според своите желания и предпочитания, без заместване на волята им;

- Предвиждане на гаранции и предпазни мерки, за да бъде едновременно постигнато зачитане на желанието и личния избор на всяко лице, предпазването му в ситуации на сериозен риск от необратимо увреждане и защита на интересите на третите лица.

Със законопроекта се предлагат нови за българското законодателство институти: на подкрепата при извършване на конкретни правни действия, на подкрепеното вземане на решения и защитните мерки в ситуация на риск, на съвместно вземане на решения, предварителна декларация и др. Уредени са и правомощията на органа по подкрепеното вземане на решения, който е кметът на общината. По същество се предлага отмяната на института на запрещението (ограничаване на дееспособността) и замяната му с комплекс от мерки, чрез които се оказва подкрепа на лица със затруднения (увреждания) да упражняват правата си самостоятелно.

В предлаганите мерки за подкрепа при упражняване на права в глава втора се предлага *ново разбиране за личността и на възможността ѝ да упражнява самостоятелно правата си*. Новите текстове в закона ще регулират обществените отношения, отнасящи се до възможността за упражняване на права от лицата, навършили 18 години. Описани са предпоставките за придобиване на дееспособност, както и обстоятелствата, при които следва да се включат новите институти „мерки за подкрепа“, и по-специално формите на „подкрепено вземане на решение“. Мерките за подкрепа са регламентирани като съвкупност от мерки, които да създадат възможност лицата да могат да упражняват своите права, развити са принципите, на които се подчинява новата правна уредба, предпазните мерки и правомощията на органите, които са ангажирани с вземане и изпълнение на решения, свързани с упражняване на дееспособността от лицата.

Въвеждането на новите правни институти налага замяна на режимите за заместващо вземане на решения – пълно и ограничено запрещение, с режима на подкрепено вземане на решения. Вместо заместване на волята на лицето, мерките за подкрепа и защита са регламентирани по начин, който зачита правата, желанията и предпочитанията на хората с увреждания. Предвидени са гаранции за защита от заместването на волята при вземане на решения. Законопроектът гарантира още, че целта на подкрепата при всеки отделен случай ще бъде разкриване на желанията и предпочитанията на подкрепеното лице или създаване на условия тези желаниа и предпочитания да бъдат проявени или интерпретирани в максимална степен.

Прилагането на подкрепеното вземане на решение се основава на необоримата презумпция на чл. 12 от Конвенцията, че всяко физическо лице има призната дееспособност и е свързано със задължението на държавите – страни по нея, да предприемат подходящи мерки за осигуряване на достъп на хората с увреждания до необходимата им подкрепа за самостоятелно упражняване на права. Чрез регламентирането на подкрепеното вземане на решения на практика се приспособява адекватно инструментариумът за самостоятелно упражняване на права с цел осигуряване на лично участие на хора с умствена изостаналост и психична болест.

Подкрепеното вземане на решения включва съвкупност от мерки, основани на доверие между подкрепящ и подкрепен, чрез която доверителна връзка се постига личното упражняване на права (и зачитане на това от всички трети страни). Мерките се определят за конкретни сфери и/или действия, при наличие на затруднения за тях, и винаги се постановяват за определен срок.

Общото за всички форми на подкрепеното вземане на решения е новият ценностен фокус – винаги следва да се основават на и да отчитат желанията и предпочитанията на лицата. Овластяването на лицата и гарантирането на тяхната автономия заменя съществуващата до момента в законодателството концепцията за „най-добрия интерес на хората с увреждания“, която ще бъде заменена с гаранции за най-добра интерпретация на волята на тези лица. Водещ е принципът, че при прилагане на мерките следва да има изчерпателност, като първоначално се прилагат мерки за подкрепа, и само ако те не могат да произведат действие и е налице конкретен риск, посочен в закона, може да се пристъпи към мерки за защита.

От основополагащо значение за разбиране на новосъздадената процедура по определяне на мерки за подкрепа и прилагането им във всеки конкретен случай е така нареченият тест (оценка) на сериозните затруднения, които може да изпита конкретното лице. Процесът на вземане на решения се състои от основните елементи: разбиране, оценяване, свързване и комуникиране. Тази оценка цели да разкрие в кой етап от процеса на вземане на решения се проявява дефицит, както и

какви са необходимите външни условия, за да бъде компенсиран този дефицит по начин, позволяващ на човека да упражнява правата си самостоятелно. Прилагането на този тест не води като последица до ограничаване на права, а е основание за определяне на мярка за подкрепа.

В същото време законопроектът отделя специално внимание на опасността проблемите с комуникацията, които един човек може да има, да рефлектират върху неговите реални възможности да упражнява правата си самостоятелно. Изрично е предвидено, че подобни комуникационни затруднения не са основание за определяне на подкрепящи мерки. Те са основание за осигуряване на разумни улеснения на човека с увреждане, които да му гарантират, че ще може да разбере околните и ще бъде разбран адекватно, без увреждането да е пречка за самостоятелното упражняване на неговите права.

Новият инструментариум за лично упражняване на права се основава на концепцията за доверителната връзка, като специфично средство за изразяване на волята на лицето с увреждане. Доверителната връзка е трайната връзка между две лица – подкрепящ и подкрепян, основана на взаимно доверие и разбиране. В рамките на мерките за подкрепа подкрепящият се задължава да съдейства на подкрепения и да му помага при изразяване на неговите желания и предпочитания.

Много съществен момент в законопроекта е регламентацията, че по отношение на упражняването на личните права, като например сключване на брак, прекратяване на брак, съставяне на завещание, сдружаване по смисъла на закона за юридическите лица с нестопанска цел, както и упражняване на репродуктивни права, се изключват формите на подкрепа, а тези права се упражняват самостоятелно след подходящо консултиране. Личните права не могат да бъдат ограничавани в резултат на подкрепящите мерки по никакъв начин. Те са свързани с личността и нейната идентичност и уникални преживявания – интимния живот, свободата на съвестта, религията, участието в общността, и затова зависят от личната преценка на носителя им. Необходима последица от това са измененията в други нормативни актове, които трябва да настъпят с приемане на законопроекта. Така например, следва да отпаднат пречките за брак, за сдружаване, за гласуване и др. За да бъде гарантирано упражняването на тези права в съответните закони, се предвиждат задължения на професионалистите или длъжностните лица, които да осигурят необходимата консултация на лицата, така че те да могат да упражнят своите права. Част от регламентацията на подкрепящата мярка е гарантиране на избягването на конфликт на интереси и неправомерно влияние между подкрепящия и подкрепения. Уреждат се и предпазни механизми за защита от конфликт на интереси и упражняване на неправомерно влияние.

Тъй като ще се прилагат само при действия с правни последици, мерките се определят от съда при спазване на принципите и целите, които са определени от закона, и при специален съдопроизводителен ред.

Предвижда се специално производство по определяне на мерки за подкрепа и на мерки за защита в ситуация на риск. Процедурата за определяне на мерки за защита по своята същност е една предпазна мярка, която гарантира, че лицето в сериозна криза няма да се окаже без възможност за подкрепа и няма да пострада от необратими загуби в личен и финансов аспект.

Законопроектът въвежда легални дефиниции на новите правни термини, непознати досега в българското законодателство, съобразявайки се изцяло с положението на лицата с ментални увреждания, като предлага една различна уредба, гарантираща спазването на техните основни човешки права, и това, че всеки от тях, независимо от увреждането си, ще има на разположение онези необходими правни и фактически средства, за да упражнява сам правата си. От човешка гледна точка законопроектът освобождава хората с ментални увреждания от един от най-големите им страхове – този, свързан със загубата на дееспособността, което често е разбрано като изключване от обществото.

Отговорът, който дава законопроектът на затрудненията, които изпитват хората с ментални увреждания при самостоятелно упражняване на правата си и зачитане на този процес от трети страни, е осигуряване на човешка подкрепа и взаимопомощ и зачитане на различието на личността, предоставяне на помощ, необходима на конкретния човек, а не обусловена и създаваща зависимост на ограничаване поради „неможене“.

Съвременните постижения в областта на човешките права са резултат преди всичко на ценностна и философска промяна. В различните периоди от своето развитие правото познава и ограничаване на дееспособността въз основа на полово принадлежност, определен социален статус или наличие на физическо увреждане. Тази правна регламентация е отразявала зрелостта и ценностната система на обществото към онези моменти. Възможната промяна на парадигмата сега (съобразно чл. 12 от Конвенцията) поставя най-вече чисто човешкото и ценностно предизвикателство да приемем, че всички сме равни и че дори хората с ментални увреждания следва да упражняват своите права чрез лични действия и да вземат решения за своя живот, така, както прави всеки друг човек без увреждане. На тази обществена ценност предложеният проект на Закон за физическите лица и мерките за подкрепа дава адекватен правен отговор, като с неговото приемане ще се прекрати парадоксът да се гарантират права чрез тяхното ограничаване.

МИНИСТЪР-ПРЕДСЕДАТЕЛ:

(Бойко Борисов)

